

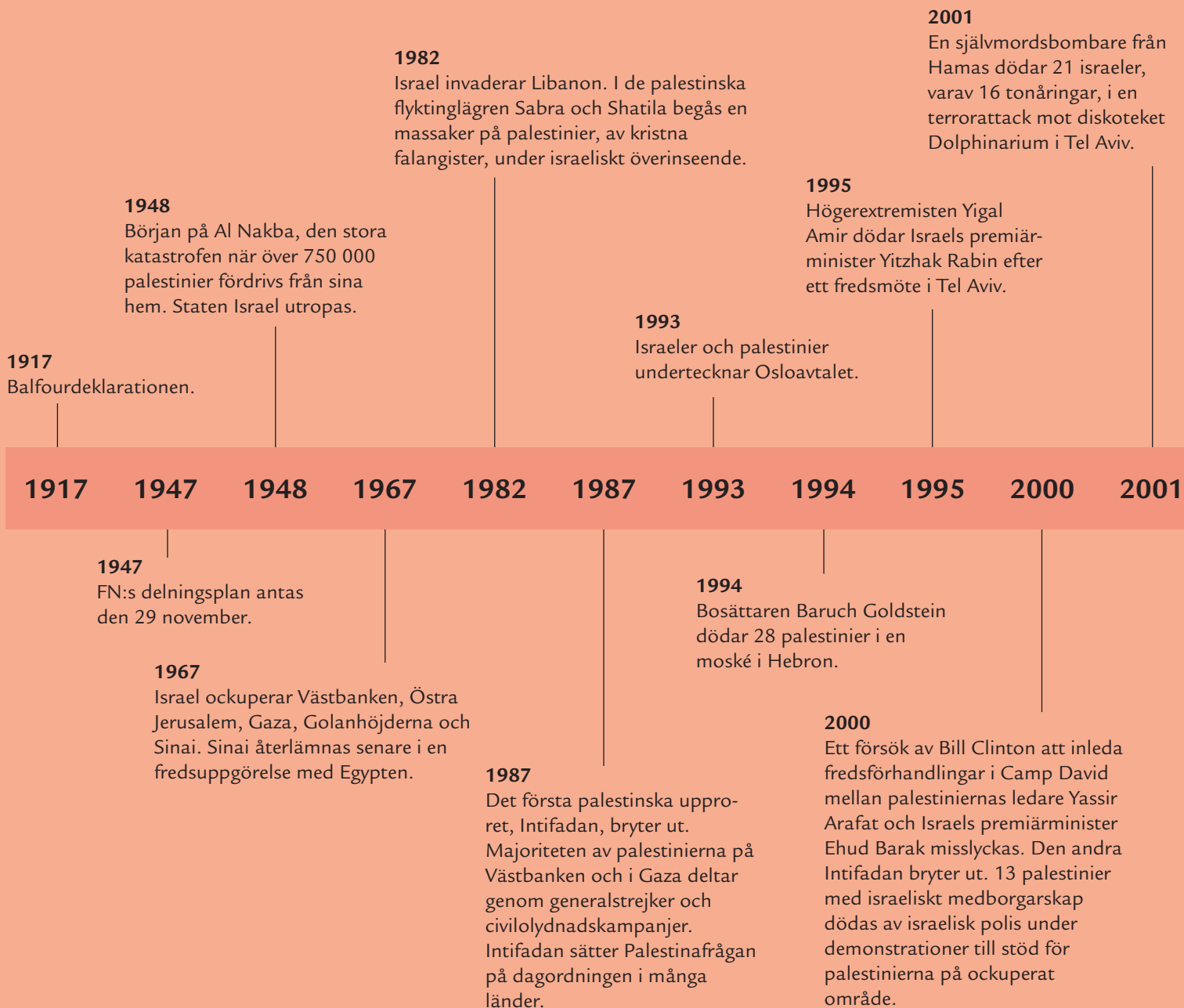
PALESTINA

Ockupation och corona

PALESTINAGRUPPERNA
I SVERIGE

Denna skrift är ett specialnummer av Palestina Nu (2/2020) som ges ut av Palestinagrupperna i Sverige (PGS). PGS är en ideell partipolitiskt och religiöst obunden organisation som arbetar för ett slut på ockupationen av Palestina och för en rättvis fred. Dels genom informations- och opinionsarbete och dels genom samarbete med organisationer i det palestinska civilsamhället. PGS har 90-konto.

Läs mer om PGS på hemsidan och följ oss på sociala medier:
palestinagrupperna.se
facebook.com/palestinagrupperna
 Twitter: @palgrupperna
 Instagram: @palestinagrupperna

Skriften kan beställas gratis, mot portokostnad från Palestinagrupperna. Skolor kan beställa den via utbudet.se.

**PALESTINAGRUPPERNA
I SVERIGE**

www.palestinagrupperna.se

Denna skrift har finansierats av Sida genom ForumCiv. Sida/ForumCiv delar inte nödvändigtvis de åsikter som framförs. Ansvar för innehållet står uteslutande Palestinagrupperna i Sverige för.

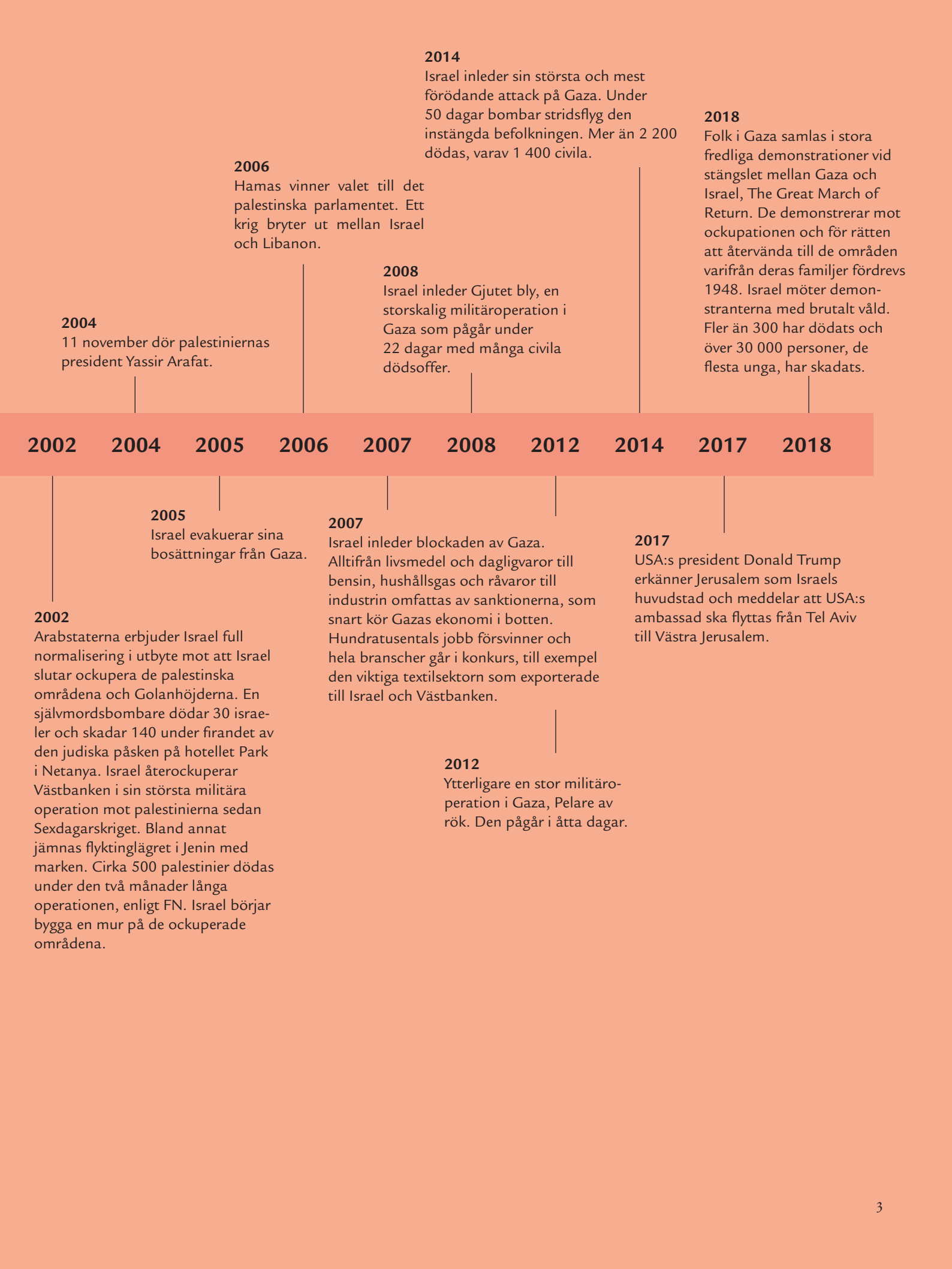
Palestinagrupperna i Sverige (PGS)

Tegelviksslingan 20, 116 45 Stockholm
 Telefon: 08-641 72 88
 E-post: info@palestinagrupperna.se
 Hemsida: www.palestinagrupperna.se

Redaktion för detta nummer:
 Anna Wester (redaktör), Catrin Ormestad,
 Yvonne Fredriksson och Kerstin Dahlberg
 Ansvarig utgivare: Anna Wester
 Omslagsfoto: ActiveStills (activestills.org)
 Grafisk form: Eva Byberg
 Upplaga: 10 000 ex

Tryckt: DangshuLulu, 2020

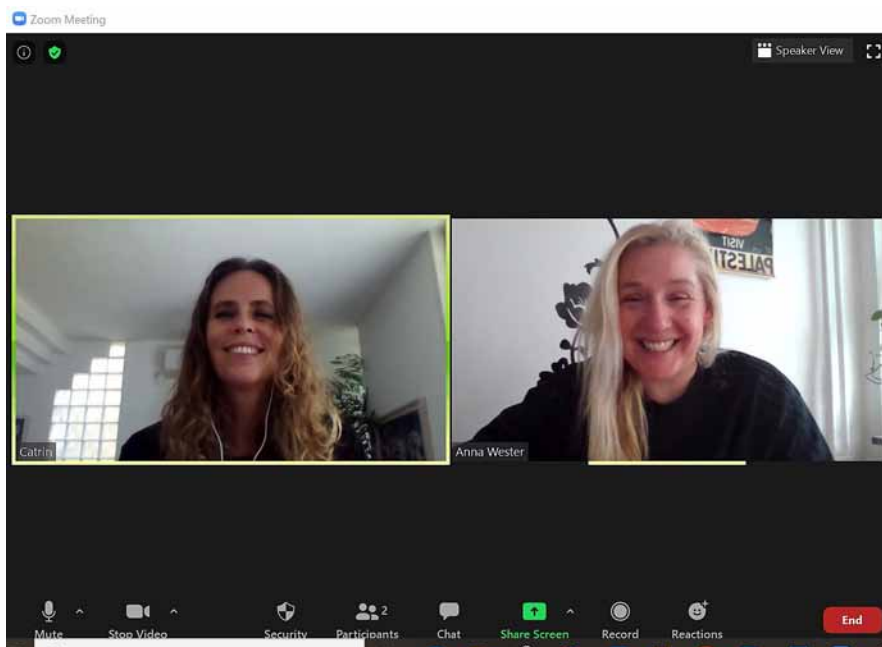
Världen stannade upp, men inte ockupationen

I INTERNATIONELLA KONVENTIONER

och överenskommelser slås det fast att alla människor har rätt till god hälsa, oavsett etnicitet, kön, nationalitet eller religiös och politisk tillhörighet. I egen-skap av ockupationsmakt är det Israel som har det yttersta ansvaret för att palestinierna på Västbanken och i Gaza får den hälsovård de har rätt till och ändå har de misslyckats gång på gång med att leva upp till sina förpliktelser under internationell lag. Sällan har det blivit så tydligt som under coronapandemin, då Israel bland annat stängt kliniker för coronatestning i Östra Jerusalem, konfiskerat medicinsk utrustning, stoppat byggandet av fältkliniker och slagit ned gräsrotsinitiativ som försökt tackla krisen.

Det talas mycket om hur världen kommer att förändras efter pandemin och om att detta skulle kunna vara ett tillfälle att bygga ett bättre samhälle – som en omstart. I Israel borde detta ha varit ett tillfälle för eftertanke, och ett uppvaknande. Coronakrisen visade hur absurt det är att insistera på ett ”vi” och ett ”dem” eftersom gränser bara är linjer på en karta som inget virus bryr sig om: så länge det finns hos din granne så kan det också finnas hos dig. Detta borde självklart ha varit en tid för solidaritet och medmänsklighet. Israelerna borde ha förstått att den nationalistiska högerens populistiska retorik är hatisk och rasistisk, och att de har så mycket mer gemensamt med palestinierna än vad som skiljer dem åt. Den här gången var det en pandemi – och det kommer flera – men Mellanöstern står inför andra, ännu större utmaningar. Klimatförändringarna kommer att ge upphov till torka och missväxt, krig och folkvandringar. Coronakrisen borde ha väckt insikter om det. Men i stället gjorde den klart hur brutal ockupationen är, för medan världens uppmärksamhet var riktad mot viruset fortsatte de systematiska brotten mot palestiniernas mänskliga rättigheter, med husrivningar, landstölder och avrättningar på Västbanken, och en fortsatt blockad av Gaza.

Den här skriften handlar inte enbart om coronapandemin utan om det större sambandet mellan hälsa och mänskliga

Catrin och Anna.

rättigheter. Ockupationen påverkar varje del av det palestinska samhället, inte minst sjukvården. I stället för att bygga upp en fungerande hälsovård är palestinierna fortfarande beroende av Israel och av internationella aktörer, vilket gjorde dem särskilt sårbara när gränser stängdes och resurser gick till nationella kriser. Bara två av Västbankens sex sjukhus har kapacitet att hantera covid-19-fall. Enligt UNOCHA saknar palestinierna specialistkompetens inom till exempel intensivvård och på laboratorierna. Särskilt allvarlig är situationen, som alltid, i Gaza. Människorna där var tvungna att möta pandemin med en sjukvård som redan höll på att kollapsa. De flesta problemen – överbelastning, en kronisk el- och vattenkris samt brist på mediciner, utrustning och kvalificerad personal – beror på Israels sanktioner och de hermetiskt tillslutna gränserna, som får palestinierna att kalla Gazaremsan för ”världens största utomhusfängelse”.

Människorättsorganisationer har gång på gång kritiserat Israel och begärt att de ska ta bort alla restriktioner som rör sjukvården och ge palestinierna oinskränkt tillgång till vård. Men inte ens en global pandemi kunde få ockupationsmakten att visa lite medmänsklighet.

Det är i dag omöjligt att veta om vi lagt det värsta av coronapandemin bakom oss eller om världen kommer att förändras på ett sätt som vi inte kan förutse i dag, och med den Israel. Det är möjligt att till exempel de israeliska palestiniernas hjältemodiga insatser för att rädda judiska liv på landets covidavdelningar kan få attityder att ändras, och att israeler som varit med om en nedstängning kan få en större förståelse för vad det innebär att leva under ockupation. Men tyvärr har det inte börjat bra. Som vi skriver om i den här tidningen så har Israels regering och bosättarrörelsen cyniskt utnyttjat pandemin som ett gyllene tillfälle att roffa åt sig mer mark och i koordination med USA:s president Donald Trump lägga grunden för en annektering av Västbanken, vilket för alltid skulle krossa drömmen om en palestinsk stat.

Det är viktigt att vi i det internationella samfundet inte låter dem komma undan med det – inte bara för palestiniernas skull, utan för att det ligger i allas vårt intresse att förhindra att egennytta, våld och girighet blir de värderingar som tillåts forma världen efter pandemin. Tillammans kan vi skapa en framtid där alla har rätt till hälsa och frihet.

Catrin Ormestad och Anna Wester

Läkarna som kommer med vård och solidaritet till Palestinas byar

Foto: ActiveStills

DET ÄR LÖRDAGSMORGEN och på bensinstationen i Taybeh i norra Israel råder en sömnig helgstämning. Solen är redan het, trots att det är tidigt, och de enda som är aktiva är sparvarna som tjirpande letar smulor mellan pumparna. Men på parkeringen står ett dussintal män och kvinnor uppställda i en ring i färd med att presentera sig för varandra. De flesta har träffats förut men några är nya i gruppen, och de kommer från hela Israel. Det de har gemensamt är att de alla arbetar inom vården. Där är ortopeden och neurologen Husam Odeh från Netanya, familjeläkaren Harvey Belik från Herzliya, den japanska shiatsu-terapeuten Namura Hitskoy och den pensio-

nerade sjuksköterskan Ilana Rathuiz från Tel Aviv, gastroenterologen (specialistläkare inom mag-tarmsjukdomar) Amir Marei från Nasaret och en amerikansk läkarstuderande med familj i Jerusalem, Hamdi Abdeen, samt flera andra sköterskor och läkare, bland andra en hematolog, ytterligare en ortoped och en barnläkare. De är judar och palestinier men de är alla israeler. De har stigit upp tidigt den här lördagen för att vara volontärer för Physicians for Human Rights-Israel (PHRI) mobila klinik till Västbanken.

PHYSICIANS FOR HUMAN RIGHTS är en internationell organisation med förgre-

ningar i många länder. Israelavdelningen grundades 1988 av en grupp israeliska och palestinska läkare. Det var i början av intifadan, det första palestinska upproret mot ockupationen, då Israel skickade soldater och stridsvagnar mot barn och unga som kastade sten. Initiativtagarna ville protestera mot att palestiniernas mänskliga rättigheter kränktes, och naturligtvis hjälpa de som behövde vård. Det har man gjort allt sedan dess, för även om intifadan så småningom ebbade ut så har våldet och övergreppen mot palestinierna fortsatt. PHRI:s målsättning är att alla människor oavsett nationalitet, etnicitet och tro ska ha rätt till god hälsa. I Israel innebär det att man

försöker hjälpa svaga grupper som migranter, papperslösa och gästarbetare, vars osäkra status gör att de inte alltid har rätt till sjukvård i Israel. Beduinerna i Negevöknen är en annan utsatt grupp. De flesta har inte tillgång till grundläggande hälsovård och saknar dessutom el och rent vatten. PHRI arbetar också för att sjukvården i Israel ska bli mer jämlik. Det är inte bara den arabiska minoriteten – palestinier som har israeliskt medborgarskap – som diskrimineras utan alla som bor på landsbygden, långt från de moderna sjukhusen i Jerusalem och Tel Aviv. PHRI hjälper också de som utsatts för långvarig isolering, tortyr eller annan inhuman behandling i fångvården. Men huvuddelen av PHRI:s arbete är förstås riktat mot palestinerna på Västbanken och i Gaza. Ockupationen bär inte bara ansvaret för att många dödas och skadas i militäroperationer, demonstrationer eller i konfrontationer med våldsamma bosättare på ockuperad mark – enligt PHRI är den roten till många av palestiniernas hälsoproblem, både fysiska och psykiska.

OCKUPATIONEN PÅVERKAR VARJE del av människornas liv, från ekonomin som aldrig utvecklas och de psykiska påfrestningar som det innebär att leva i en tillvaro präglad av osäkerhet, våld och maktlöshet, till alla de praktiska konsekvenser som den israeliska närvaron på Västbanken och i Gaza har för palestiniernas liv. Ett sådant exempel är begränsningarna i rörelsefriheten. Under de mer än femtio år som ockupationen har pågått har många palestinska kvinnor tvingats föda barn i vägspräckarna, och människor har dött eftersom soldater inte velat släppa igenom ambulanser. Men även för patienter vars tillstånd inte är akut eller livshotande så kan avspärrningarna få allvarliga konsekvenser, till exempel om man har diabetes eller högt blodtryck men låter bli att gå till en läkare, eftersom det är så besvärligt att ta sig dit. För att åka till sjukhusen i Jerusalem, Jordanien eller Israel behöver palestinerna särskilda tillstånd. Särskilt utsatta är de som bor i Gaza, där sjukvården sedan länge vacklat under bördan av upprepade militäroffensiver och långva-

riga ekonomiska sanktioner. Många behöver därför remiss till sjukhusen i Östra Jerusalem eller Israel. Detta gäller inte minst cancerpatienter, eftersom det inte går att få till exempel strålbehandling i Gaza. Israel tillåter inte att palestinerna hanterar radioaktiva preparat, inte ens för medicinska ändamål. Men alla som vill lämna Gaza måste ha tillstånd från Israel och det är inte ovanligt att även små barn och gamla eller svårt sjuka får avslag på sina ansökningar, ofta utan motivering. Ibland pressas patienter att bli angivare åt den israeliska säkerhetstjänsten: information i utbyte mot ett tillstånd.

Eftersom det är så svårt för många palestinier att ta sig till sjukhusen försöker PHRI:s läkare att ta sig till dem, genom sina mobila kliniker som når runt 10 000 patienter per år. Varje lördag åker man till en by på Västbanken, framför allt sådana som omringats av vägspräckar, bosättningar eller Muren som Israel byggt på de palestinska områdena. En av dem är Jayous dit vi ska i dag, ett samhälle med drygt 3 000 invånare, inte långt från Qalqilya.

Foto: Catrin Ormestad

– Det var länge sedan vi var där, berättar sjuksköterskan Ilana medan hon hjälper Salah Haj Yihya, chefen för PHRI:s verksamhet på Västbanken, att lasta in kartonger med mediciner i den minibuss som ska ta oss ut på Västbanken. Hon har varit med PHRI ända från början och har sällan missat en lördag, trots att hon är den första att medge att den insats som de gör trots allt är begränsad.

– En del läkare som följer med oss ut i fält blir besvikna – de tror att de kommer för att rädda världen. Men i slutändan är vi bara allmänläkare. Vi kan göra vissa tester, skriva ut remisser, och om någon har problem med att få tillstånd så kan vi försöka hjälpa till. Vi gör en skillnad men ingen skulle dö om vi inte kom.

MEN DEN MOBILA kliniken fyller en funktion som inte bara handlar om hälsovård utan om solidaritet. Till skillnad från till exempel Läkare utan gränser och Röda korset som undviker att öppet ta ställning i konflikter stödjer PHRI aktivt palestiniernas kamp för en egen stat. Så länge ockupationen pågår kommer människorättsbrotten fortsätta och palestinierna aldrig att få den vård de har rätt till, resonerar man i PHRI. Genom lobbyverksamhet och påtryckningar mot parlamentariker och diplomater försöker man därför finna politiska lösningar på problemen. Kliniken spelar också en viktig roll, eftersom den på sitt eget blygsamma sätt är ett exempel på fred och samexistens i praktiken.

– Vi möter alla sorters palestinier när vi kommer till Västbanken, säger Ilana. De ler och välkomnar oss trots att vi är israeler. Vi bär inte uniform. Vi ser ut som människor.

Det faktum att israeler och palestinier delar samma land och måste hitta ett sätt att leva tillsammans var det som fick Harvey Belik att bli volontär för PHRI. Det är hans första dag med den mobila kliniken, och han vet inte riktigt vad som väntar honom i Jayous.

– Tacksamma människor, antar jag. Jag har arbetat i länder där det inträffat naturkatastrofer, så jag vet att det är viktigt att visa empati och lyssna till deras berättelser. Men kanske får jag göra lite nytta som läkare också.

De munskydd som vi sätter på oss när vi stiger ombord på PHRI:s minibuss kan inte filtrera bort hans utpräglade australiensiska accent. Harvey kommer ursprungligen från Melbourne men gjorde aliyha –

som judarnas ”återvändande” till Israel kallas – 1988. I dag har han familj i Israel och arbetar som familjeläkare i Herzliya, en välbestämd förort till Tel Aviv. Han har gjort lite volontärarbete med afrikanska flyktingar i Tel Aviv, men de gånger han varit på Västbanken så har det framför allt varit för att besöka vänner som är bosättare. Bland annat så har han bekanta i en av de bosättningar som konfiskerat hundratals hektar av Jayous jordbruksmark. Det enda sättet att få fred tror Harvey är om israeler och palestinier verkligen började lyssna på varandra, och se varandra som människor.

– Bara för att vi verkligen hör palestinierna och erkänner att de har lidit så innebär det inte att vi ogiltigförklarar judarnas egen historia.

TAYBEH LIGGER NÄRA gränsen till Västbanken, så vi har inte kört länge förän vi kommer till vägspärren. Vi bromsar inte ens in när vi passerar soldaterna. De bryr sig inte om vilka som reser till de palestinska områdena. Det är när vi ska in i Israel igen som de kommer att stoppa oss och vinka oss åt sidan, och efter att ha låtit oss vänta en stund titta på våra Id-kort. En buss full med läkare som jobbar på de största israeliska sjukhusen borde inte utgöra någon säkerhetsrisk, men det faktum att mer än hälften av de som reser med PHRI i dag har arabiska namn gör oss misstänkta i arméns och gränspolisens ögon.

Den rasism och diskriminering som sitter djupt i det israeliska samhället var en av anledningarna till att Harvey fördrygt ett år sedan började studera arabiska. Han säger att det egentligen borde vara en självklarhet för alla i Israel att lära sig, inte bara med tanke på den stora palestinska minoriteten utan för att arabiska också är förstaspråk för många av judarna, alla de som invandrat från länder i Arabvärlden. Men Harveys engagemang i PHRI och för palestinierna har också personliga skäl: hans son har en palestinsk sambo, så kanske kommer han en dag att få barnbarn för vilka fred och samexistens inte bara är fina ord utan en förutsättning för att de ska kunna leva i Israel.

Jayous är så litet att vi knappt förstått att vi har kommit fram förrän bussen kört in på en skolgård och parkerat. I den gassande solen väntar en liten delegation bestående av borgmästaren, en representant från den palestinska myn-

digheten och några frivilliga som ska hjälpa till med kliniken. Det är här i de för dagen tomma klassrummen som PHRI:s läkare och sjuksköterskor ska ta emot patienterna, och i skolans foajé sätter Salah upp ett provisoriskt apotek. Men eftersom PHRI:s uppdrag även är politiskt så bjuds vi först att stiga in i ett litet mötesrum där vi får information om läget i Jayous medan vi hopträngda i sofforna dricker arabiskt kaffe. Det är sällan sådana genomgångar innehåller goda nyheter i Palestina, och även i Jayous har situationen blivit alltmer ohållbar. Det finns nu inte mindre än tre bosättningar och utposter runt byn som tillsammans konfiskerat tusentals dunam av byns åkermark och odlingar. Bosättarna är våldsamma, och i stället för att skydda palestinierna gör armén raiderna i byn så gott som dagligen. De låter heller inte byborna hämta vatten från de brunnar som ligger nära Muren. Och nu är de rädda för att Israel kommer att annektera delar av Västbanken medan världen har fullt upp med coronaviruset.

– Coronan bryr sig inte om Israels gränser, säger borgmästaren och skakar sorgset på huvudet.

EFTER GENOMGÅNGEN LETAR läkarna upp sina klassrum. De på bottenvåningen är reserverade åt ortopederna, så att just de patienterna ska slippa gå i trappor. Harvey får en sal på övervåningen, intill shiatsu-terapeuten Namura och sjuksköterskan Ilana, som får hjälp att bära upp utrustningen för den provtagning som hon har hand om: EKG och blodsocker. Eftersom Harveys arabiska fortfarande är knackig får han Hamdi som tolk, den unge läkarstudenten från Virginia. Harvey är lite bekymrad över att han ska missa viktig information om patienternas tillstånd och ger Hamdi instruktioner: översatt exakt vad de säger, ord för ord.

Den första patienten är en äldre kvinna med pigga, varma ekorrhögon. Hon kallar sig Umm Hani men vet inte hur gammal hon är.

– Sjuttio, gissar hon, när Hamdi ändrar sin fråga till hur gammal hon tror att hon är.

Harvey lyssnar uppmärksam medan Hamdi tolkar och sammanfattar sedan vad han har hört, för att vara säker på att ingenting har gått förlorat i översättningen.

– Du har flera problem. Du har huvud-

värk som kommer och går, och ont i ryggen och knäna.

Från andra läkare har hon fått höra att hon behöver en ny knäled, men Umm Hani är rädd för operationen. Hon berättar att hon fick en medicin som hjälpte mot värken men sedan tog den slut och då hade hon inte råd att skaffa mer. Det är någonting som vi kommer att få höra gång på gång under dagen: människorna som kommer till kliniken vet att det finns medicin eller behandling som skulle hjälpa mot deras problem, men de har inte råd.

Harvey kollar Umm Hanis ryggrad och drar försiktigt upp hennes klänning för att känna på hennes knän, och han visar den empati som han pratade om på bussen.

– Jag förstår att du har mycket ont och att du har haft det jobbigt.

Han rekommenderar en varmvattenflaska för knäna, på natten när det är som värst, och Umm Hani går med på att prova. Han går sedan igenom den lista med mediciner som finns i Salahs apotek och hittar en som han tror kommer att lindra hennes värk, och som är billig. I dag får hon den utan kostnad av PHRI men det är viktigt att hon ska kunna ha råd med den i fortsättningen. Innan Umm Hani går föreslår han att hon ska titta in hos shiatsuterapeuten i klassrummet intill, det kan kanske hjälpa mot hennes besvär?

– Det är viktigt att de får någon som lyssnar, verkligen lyssnar på dem, säger han när hon har gått.

Många av kvinnorna kommer till kliniken i sällskap med sin familj, men Nada Khaled, 59, har med sig sin tandläkare, som vankar omkring utanför klassrummet medan hon undersöks. För en tid sedan opererade han bort flera av hennes dåliga tänder och Nada har haft besvär i munnen sedan dess. Kanske är han nu orolig för att ryktet om hennes problem ska sprida sig och han ska förlora patienter. Men Harvey kan lugna både tandläkaren och Nada: blåsorna på tandköttet beror bara på den nya tandprotesen. Han uppmanar henne att bära lösgommen så mycket som möjligt, även om det ger henne lite obehag, så att tandköttet får vänja sig.

– Det är som när man har nya skor, förklarar Harvey. Man måste gå in dem.

Nadhem Saleem, 47, kommer i sällskap med sin son Touma, 11 år. Han har munskyddet neddraget på hakan och får

en vänlig tillsägelse från Harvey att sätta på sig det igen. I Jayous har de inte haft några covid-19-fall men handskar och munskydd är obligatoriskt på den mobila kliniken. Det är framför allt vi som kommer från Israel som utgör en fara för dem.

Nadhem har kommit för att få ny medicin och Harvey tittar på hans recept och hittar en ersättning på Salahs lista. Nadhem tackar och ber att Harvey också ska ta en titt på pojken, de senaste dagarna har han haft en rinnande näsa och varit lite krasslig. Harvey tar tempen och tittar i Toumas hals och skickar hem honom med en uppmaning att ta det lugnt i några dagar och kontakta en läkare om han blir sämre. Det är bara en vanlig förkylning.

MAHMOUD SALEEM SÄGER först att han är 74 men rättar sig snabbt: 24! Han har magont och har fått en medicin för det men Mahmoud har en egen teori: är det möjligt att hans besvär beror på att han, gamla karln – även om han känner sig som en 24-åring! – nyligen gift sig? Men Harvey lugnar honom med att det inte är troligt, och ger honom rådet att fortsätta med den behandling som hans husläkare har rekommenderat.

– Ibland tar det lite tid innan kroppen vänjer sig vid nya mediciner. Jag tror inte att det är något fel på dig.

Mahmoud ler brett och hoppar genast upp från stolen. Innan han går drar han upp byxbenet för att visa vilka starka ben han har.

Harvey tar en paus och dricker lite vatten innan nästa patient kommer in. Det har varit en givande förmiddag, men han är frustrerad över att han inte kan göra mer för patienterna, i stället för att bara skicka ned dem till apoteket.

I KORRIDOREN UTANFÖR är det lång kö till shiatsun. Umm Hani är en av dem som sitter och väntar, hon vinkar glatt och hennes varma bruna ögon ler, ovanför munskyddet. På bottenvåningen har ortopedén Husam Odeh fullt upp, han har just ställt diagnosen fibromyalgi på Samah Khaled, en kvinna i fyrtioårsåldern. Hans rekommendation är aerobics.

– Idrott är den bästa behandlingen.

Samahs familj har följt med in i motagningsrummet och det är nu hennes 26-åriga dotter Aishas tur att undersökas. Hon har också problem med värk. Husam misstänker skolios och en kon-

troll bekräftar det. Hans råd till henne är att försöka räta ut ryggraden genom att hänga från en stång.

– D-vitaminbrist är ett stort problem bland de palestinska kvinnorna, förklarar han.

Den hijab som de flesta bär gör att de inte får tillräckligt med solljus. De skulle också behöva motionera och vara utomhus mer. Det gäller både män och kvinnor.

Medan Husam varit upptagen med Aisha har hennes pappa tagit av sig skorna.

– Jag har ont i fotsulorna, förklarar han och viftar lite med tårna.

DAGEN I JAYOUS börjar lida mot sitt slut. Specialisten på mag- och tarmsjukdomar Amir Marei har behandlat sina sista patienter och sitter i skolans trappa för att pusta ut. Han har arbetat som volontär med PHRI ända sedan 2008 och precis som den andra veteranen i gruppen, sjuksköterskan Ilana, försöker han ha realistiska förväntningar på sitt arbete på kliniken.

– Jag vet inte om jag ger patienterna så mycket mer än vad de kunde få från sin allmänläkare. Men några kan vi i alla fall hjälpa med remisser, och jag kommer hit av solidaritet, för att säga att vi stödjer er tills det blir fred.

Det är kanske inte så konstigt om han känner sig lite uppgiven, med tanke på hur lite som har förändrats under de tolv åren som han rest på de ockuperade områdena. Om möjligt har allting blivit sämre, inte minst den ekonomiska situationen. Inför hotet om annektering har den palestinska myndigheten under våren avbrutit sitt samarbete med Israel vilket bland annat fått till följd att många offentligtanställda inte längre får ut någon lön.

– Situationen är väldigt dålig, konstaterar Amir. Och så länge ockupationen pågår kommer den inte att förbättras.

Enligt Amir går det inte att ha hälsa utan mänskliga rättigheter, eller bedriva en fungerande sjukvård under ockupation.

– Det är svårt att träna läkarstudenter och resa till konferenser. Patienter kan inte välja sjukhus i Israel eller Jordanien, eftersom de inte kan ta sig dit. Det är sådant som är väldigt specifikt för situationen här. Tyvärr finns det fortfarande ett stort behov av PHRI, och så länge ockupationen pågår kommer vi att ha en viktig roll att spela.

Det stod klart under coronakrisen, när

den palestinska myndigheten stängde ned Västbanken. För första gången på trettio år tvingades PHRI att ställa in sin mobila klinik, men Salah lyckades utverka tillstånd från den palestinska myndigheten om att ensam resa runt på Västbanken med mediciner. Under de tre månader som nedstängningen varade var hans mobila apotek det enda sättet för patienter i många byar att få ibland livsviktiga mediciner, eftersom hälsoministeriets kliniker också hölls stängda under krisen. Dagen i Jayous är PHRI:s andra fältbesök sedan Västbanken började lättas på karantänsbestämmelserna.

– Jag är glad att vi är tillbaka, säger Salah med ett leende. Ingenting får stoppa kliniken.

Nu väntar han bara på att få åka till Gaza. PHRI åker regelbundet dit, om än inte lika ofta som till Västbanken. De passar då alltid på att ta med sig medicinsk utrustning och läkemedel för hundratusentals kronor. De palestinska läkarna från PHRI är de enda israeler

som tillåts resa in i Gaza. Att organisationen är israelisk skulle kunna vara ett problem när allt fler palestinier tycker att allt israeliskt ska bojkottas.

– Men det är aldrig någon som har sagt det om oss, konstaterar Salah. Det finns ingen palestinier som inte respekterar PHRI.

Salah ursäktar sig när en kvinna kommer fram och vill att han ska ta en titt på hennes son. Han har gjort illa armen när han varit ute och lekt och hon är rädd att den inte har läkt som den ska.

– Den ser väl fin ut, säger Salah uppmuntrande och ler mot den blyge pojken.

I SKOLANS FOAJÉ håller kliniken på att packa ihop. Ilana kommer bärande på några lådor som ska tillbaka till bussen och Namura ger en spontan massage åt en av ortopederna. I trappan bredvid Amir sitter Harvey, trött men nöjd efter sin första men inte sista arbetsdag på Västbanken. Han tänker definitivt åka ut med PHRI igen och ta med sig läkarvän-

ner. Den frustration som han beskrev tidigare verkar ha försvunnit, och han berättar om sin sista patient, en ung man som på senaste tiden fått svårt att andas. Det och andra symptom som han beskrev fick Harvey att förstå att han led av panikångestattacker. Det fanns i dag inte någon psykolog eller psykiater på den mobila kliniken, men Harvey skrev ut ett ångestdämpande, icke beroendeframkallande läkemedel. Men något som kanske var en ännu större hjälp var den empati som Harvey visar sina patienter.

– Jag sa till honom, att det du upplevt måste ha varit skrämmande och då var det som om hela han förändrades – han såg så lättad ut, att någon förstod. Där är han ju, säger Harvey och nickar mot en man som går förbi med en ask Cipralex i handen. Titta bara vad glad han ser ut!

Det gör han. Det formligen strålar om den unge mannen. Tänk vilken skillnad det kan göra om någon bara lyssnar.

Catrin Ormestad

Blockad, fattigdom och våld – människorättsbrotten i Gaza tar aldrig slut

Foto: Sanad Latifa

– **JA, VAR SKA** jag börja? säger Yasser när jag ber honom berätta om situationen i Gaza. Han rynkar pannan och gör en lång paus innan han svarar.

– Den är som vanligt mycket svår, men vi kämpar på och ger inte upp.

Det är i början av augusti under rådande coronapandemi när jag träffar Yasser Abu Jamei över Zoom. Han är på sitt arbetsrum på Gaza Community Mental Health Programme där han är generaldirektör. Samma rum där vi brukar träffas varje sommar när vi är i Gaza för att göra årets temaskrift. Jag hör bilar

tuta utanför på gatan och bara en bit därifrån ligger stranden. Havet som är Gazas andningshål där familjer träffas för att umgås och koppla av, även om alla vet att vattnet numera är förorenat. I år ställdes vår resa in på grund av pandemin. Uppkopplingen krånglar till och från, men det ordnar sig. Folk i Gaza har länge använt Zoom, Skype och andra plattformar för kontakt med omvärlden och har lärt sig tekniken och små knep för att få det att fungera.

Ja, var ska man börja? Det är precis så det känns inför att skriva en artikel om

Gaza. Två miljoner människor instängda i ett utomhusfängelse med brist på allt. Rent vatten, elektricitet, arbete, sjukvård och pengar. Unga som upplevt tre brutala anfallskrig, men aldrig frihet. En sak finns det däremot gott om, kraften att kämpa och viljan att leva.

– Här råder samma situation som det gjort de senaste sex åren med en skyhögt arbetslöshet och utbredd fattigdom. Arbetslösheten är över 53 procent, men för unga upp till 30 år är siffran 70 procent, berättar Yasser. Och det var innan coronapandemin.

GAZA ÄR SEDAN 2007 under israelisk blockad, vilket innebär att Israel kontrollerar allt som förs in och ut ur Gaza. För att få lämna Gaza och besöka Västbanken eller resa utomlands behöver man tillstånd från israeliska myndigheter. Något de allra flesta inte får.

– Rätten att röra sig fritt är en av de mänskliga rättigheterna som folket i Gaza nekas, säger Yasser.

Och listan på människorättsbrott som Israel utför eller har utfört i Gaza kan göras lång. FN, Amnesty International och andra människorättsorganisationer har gjort otaliga rapporter som påpekar detta. Ändå tycks det aldrig ta slut.

– Folk här lider fortfarande av sviterna från Israels attacker mot Gaza 2014 när hela bostadsområden bombades sönder och många människor skadades och dödades.

På grund av blockaden har det tagit tid att bygga upp allt som förstördes under attackerna och situationen som människor lever i gör det svårt för sårn att läka. Nästa kollektiva trauma började som

någonting positivt och hoppfullt för två år sedan när folk slöt upp till stora fredliga demonstrationer vid stängslet mellan Israel och Gaza. Den stora återvändandemarschen (The Great March of Return). Folk demonstrerade mot ockupationen, blockaden och för rätten att återvända till de områden varifrån deras familjer fördrevs 1948. Yasser berättar:

– Folk var glada och allt gick väldigt lugnt till. Varje demonstration innehöll något kulturellt inslag, som sång och dans. Men de fredliga protesterna möttes av brutalt våld från den israeliska armén. Över 30 000 personer skadades, däribland många barn. De sköt till och med på journalister och sjukvårdspersonal.

Ingen har ställts till svars ens för de mest uppenbara människorättsbrotten.

– Inte än, säger Yasser. Israel har tillsatt interna utredningar, men som palestinier vet vi att de inte leder till någonting. Men vad som ger hopp nu är att Internationella brottmålsdomstolen ICC säger att de tänker starta en utredning av brotten som begicks 2014.

Även om domstolen inte har fattat sitt slutgiltiga beslut om att öppna en utredning, så gav beskedet den israeliska regeringen panik. Nuvarande premiärministern Benjamin Netanyahu var vid makten även 2014 och hans regeringspartner Benny Gantz var befälhavare i armén då. Det innebär att flera inom den nuvarande regeringen riskerar att granskas av ICC.

– Jag är säker på att ansvariga kommer att ställas till svars för sina beslut. Om inte i dag eller i morgon, så om tio år, säger Yasser.

NÄR CORONAVIRUSET BÖRjade spridas över världen våren 2020 stannade allt i Gaza upp, även demonstrationerna. Allt stängdes ner. Första fallen av smittade rapporterades i mars från personer som kom tillbaka från Egypten. De smittade sattes snabbt i karantän, men skrällen för ett virusutbrott i Gaza krävde kraftfulla åtgärder på alla plan. En spridning av viruset hade varit omöjlig att stoppa. Yasser skakar på huvudet och upprepar två gånger att det hade inneburit en stor

Foto: Sanad Latifa

Foto: Sanad Latifa

katastrof. Och det hörs på rösten att han har tänkt tanken många gånger.

– Khan Younis, Jabalia, Shijaia. Det är så mycket folk som bor i de här områdena. Hur skulle vi kunnat säga till folk som bor 7–8 personer i ett rum att de inte får gå ut? Och sjukvården hade inte klarat ett virusutbrott med färre än 100 fungerande respiratorer varav de flesta redan används av svårt sjuka patienter.

Att det bara finns två ingångar till Gaza har gjort det relativt lätt att kontrollera alla som kommer in över gränsen. Stora karantäncenter har upprättats där folk får ta flera tester innan de kan åka hem till sina familjer. En lyckad strategi. Skolorna i Gaza är på väg att öppna, men ett enda nytt fall så blir det lockdown igen.

Nu finns det ingen som går runt med covid-19 på gatorna i Gaza, men restriktionerna har slagit hårt, både ekonomiskt och socialt.

– Redan fattiga människor har blivit fattigare. Värst var att all gatuförsäljning stoppades. I Gaza är det vanligt med små bazarer och att enskilda personer har ett

litet stånd eller går runt och säljer saker. Nu förlorade folk inte bara möjligheten att dra in pengar till familjen, utan även att köpa billiga basvaror.

DEN SOCIALA DISTANSERINGEN har också inneburit påfrestningar. Barnen har varit hemma från skolan tillsammans med sina föräldrar i trånga bostäder. 10 000 familjer har bett om ekonomiskt stöd från de sociala myndigheterna och Yasser påpekar att det är ett mycket litet bidrag som knappt räcker till mat och kläder för en familj. Stress, depression och ökat våld är några av följderna.

Gaza Community Mental Health Programme arbetar på flera sätt för att hjälpa folk genom krisen. De pratar med personer i karantän och besöker deras familjer. Under coronapandemin har de utökat öppettiderna för sin Hotline, ett telefonnummer dit man kan ringa anonymt och få stöd.

Yasser Jamie och Gaza Community Mental Health Program har alltid lyft fram att hälsa och mänskliga rättigheter hör ihop. Om en person berövas sina

mänskliga rättigheter hjälper inte terapi eller andra metoder för att få den att må bra. Hälsa innebär inte frånvaro av sjukdom, förklarar Yasser, utan att må bra fysiskt och psykiskt, att känna sig trygg och vara nöjd över tillvaron.

– En god psykisk hälsa innebär att du mår bra och att du kan hantera svårigheter du möter i livet. Men också att du känner dig behövd och att du är en del av samhället. Om du saknar de mest basala mänskliga rättigheterna är det omöjligt att fullt ut uppnå detta.

Yasser tar rörelsefriheten som exempel igen. Många studenter får inte lämna Gaza för att studera utomlands och patienter nekas utresa trots att de behöver vård som saknas i Gaza. Familjer med släkt på Västbanken eller palestinier som bor i andra länder får inte resa ut eller in. En annan viktig aspekt är värdigheten. Att människor känner att de kan bestämma över sina egna liv, fatta egna beslut. I Gaza känner många att de har förlorat sin värdighet.

– So how can we talk about enjoying life? säger Yasser.

Foto: Sanad Latifa

ÅR 2020 HAR inte bara inneburit en stor kris kopplad till coronapandemin, utan palestinerna har också stått inför ett av de största hoten på många år. Israeliska regeringen har sagt att de med stöd av USA:s president Donald Trump tänker annektera delar av Västbanken. De vill göra de olagliga bosättningarna lagliga. Något som skulle sätta internationell rätt helt ur spel. Jag frågar Yasser hur man pratat i Gaza om annekteringsplanerna.

– Palestinier på Västbanken och i Gaza är enade i motståndet mot en annektering. Det skulle innebära ett slut på möjligheten att bilda en palestinsk stat, ett slut för vår självständighet och för våra rättigheter. Ett slut för våra möjligheter att fritt besöka de heliga platserna i Jerusalem.

Ingen i Gaza kan tänka sig ett Palestina utan Västbanken och Östra Jerusalem säger Yasser och förklarar att tanken bakom annekteringen är att Västbanken ska bli som flera små Gaza.

– Om du tittar på kartan över deras planer, så ser du det. Små öar som kopplas ihop med broar och tunnlar som ska utgöra den palestinska staten. Varför skulle någon palestinier gå med på det?

Ett beslut om annektering skulle ha kommit i början av juli i år, men datumet passerade utan besked. Yasser tror att reaktionerna från det internationella samfundet tillfälligt stoppade en annektering.

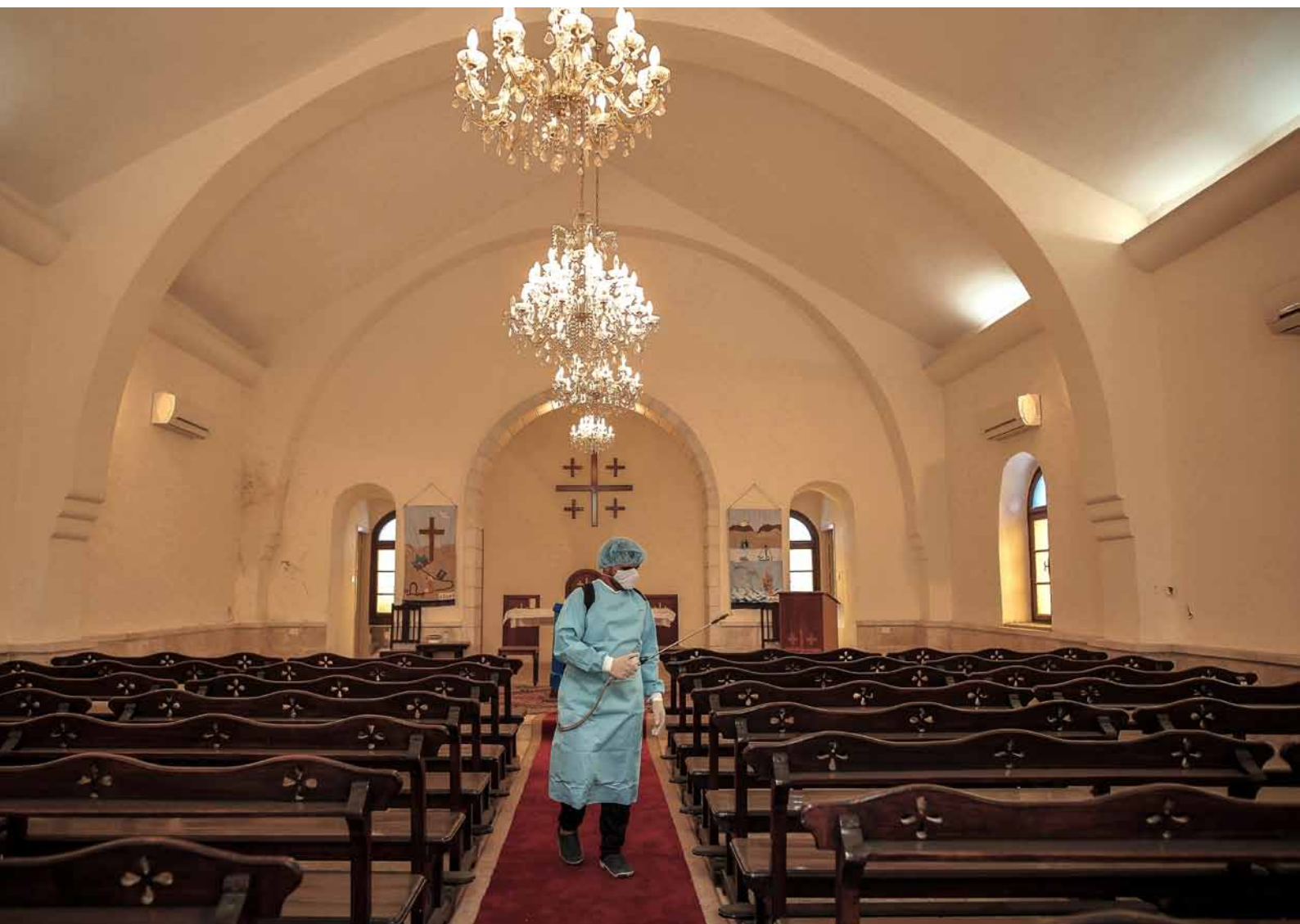
– Det är mycket positivt att omvärlden tydligt klargjorde att Israel inte kan an-

vända lagen för att legalisera landstöld, säger han. Samtidigt får vi inte glömma att även om det inte fattas ett formellt beslut om annektering så går situationen på marken mot en sådan utveckling. Men vi kommer aldrig någonsin att ge upp våra rättigheter.

Innan vi avslutar samtalet frågar jag Yasser om han vill säga något som jag glömt att fråga om.

– Först vill jag tacka Sverige som alltid har stått upp för palestiniernas rättigheter. Sen vill jag påminna läsarna om att barnen i Gaza har samma behov som alla andra barn i världen. De vill leva bra liv och de har drömmar och mål för framtiden.

Anna Wester

Desinfektion av kyrka i Gaza i början av coronapandemin.

Foto: Sanad Latifa

Autistiska Iyad var rädd för polisen – avrättades med sju skott

Foto: Sharona Weiss/Activestills

DET ÄR OMÖJLIGT att veta vad Iyad Hallaq tänkte under det som skulle visa sig bli de sista minuterna av hans liv. Men han måste ha varit mycket ensam, och rädd. I likhet med många andra med svår autism hade Iyad svårt att kommunicera och han levde i en värld som även till vardags var kaotisk och svårbegriplig, så hur skulle han kunna förstå det som hände honom den här morgonen? Varför de israeliska gränspoliserna stoppat honom när han som vanligt kommit gående genom Lejonporten i Jerusalems Gamla stad, samma väg som han gått varje dag under de senaste åren. Eller varför de, när han fick panik och började springa, sköt honom i benen. Blödande och skräckslagen flydde Iyad in i en gränd där han kollapsade bland soporna. Det var där de tre gränspoliserna hann

upp honom, och där ägnade de enligt vittnen upp till fem minuter åt att försöka bestämma sig för vad de skulle göra med honom. Fem långa minuter då den skadade och förvirrade Iyad förtvivlat måste ha försökt förstå varför detta hände honom. Eller begrep han kanske att han dog eftersom han var palestinier?

Hans rum i familjens hus i Wadi al-Joz i det palestinska Östra Jerusalem är välstädat och smakfullt inrett men egendomligt opersonligt. Där finns en TV och en säng, på väggen en inramad vers ur Koranen men det enda som egentligen säger något om den som bodde här är en rad parfymflaskor som står uppradade på en byrå. Vid 32 års ålder var Iyad Hallaq fortfarande en gåta även för sina närmaste. Han var ett par år gammal när hans föräldrar förstod att han inte var som andra barn.

Efter att ha gått runt mellan olika läkare som alla sade olika saker fick de till slut diagnosen autism. Men i familjen Hallaq gjorde det inte någon skillnad: Iyad var ett älskat barn och han växte upp som en älskad son och bror.

– Han var en ängel på jorden och nu är han en ängel i himlen, säger hans mamma Rana Hallaq när vi besöker dem dagen efter begravningen. På gatan utanför deras hus har ett sorgetält rests där Iyads pappa Khairi och manliga släktingar enligt arabisk tradition tar emot kondoleanser. Rana sitter i trädgården tillsammans med kvinnorna i familjen och går emellanåt in i vardagsrummet för att ta emot gäster. ”Var snäll och undvik kindpussar eller att ta i hand!”, står det på en lapp på dörren – coronaviruset härjar i både Israel och Palestina – men ingen föl-

jer uppmaningen. Sorgen är fortfarande rå i allas ansikten, tårarna aldrig långt borta. Stämningen är chockad, oförstående. Hur kunde de döda Iyad?

Mentalt var Iyad som en 8-åring, förklarar hans mamma.

– I Israel tycker de inte att vi är värda någonting alls och det var därför de sköt honom, säger Rana bittert.

Men för henne var hennes pojke naturligtvis värd allting – även de utmaningar som möter föräldrar till ett barn med grav autism.

– I 32 år har jag pysslat om honom. Jag investerade hela mitt liv i honom – min kropp, min hälsa, allt jag ägde! Var är han nu? Var är Iyad? Jag vill ha honom tillbaka!

I det palestinska samhället kan psykiska funktionsnedsättningar ibland uppfattas som skamliga, och förr var det inte ovanligt att familjer försökte gömma barn som inte ansågs som "normala". Men attityderna har förändrats och i dag finns en större förståelse för psykiska problem. Det är uppenbart att familjen Hallaq var stolt över sin son, och att de gjorde allt för att han skulle få ett bra liv.

Iyad tyckte om att titta på tecknad film, särskilt Musse Pigg och Tom och Jerry, men även det var något som ibland krävde större koncentration än Iyad kunde uppbåda. Han tog alltid ut soporna på morgonen – det var hans uppgift, en som han skötte exemplariskt – och när coronapandemin tvingade hela familjen att hålla sig hemma brukade han gå till bageriet och köpa bagels med sesamfrön till deras gemensamma frukost (det var fortfarande tillåtet att gå ut och köpa mat). Han träffade sällan vänner, men hans syster Jumana och kusin Tariq beskriver honom som gladlynt och sällskaplig, som någon som alltid skratade. Han pratade gärna med dem han kände, men aldrig med främlingar.

De senaste sex åren hade han varje morgon gått till Elwyn Al Quds, ett center för vuxna med olika funktionsnedsättningar i Jerusalems Gamla stad. Där får ett hundratal män och kvinnor, alla över 21, hjälp att lära sig något yrke. Iyad höll på att utbilda sig till kockassistent och hade nyss lärt sig göra sallad. Den dagen kom han hem glad och gjorde en åt familjen.

– Han tog lök och tomat och hällde på olivolja, berättar hans mamma stolt. Det var så gott!

Iyad älskade att gå till centret och missade aldrig en dag. Det hade varit svårt för honom att hålla sig hemma under

Parlamentarikern och människorättsaktivisten Aida Touma-Suleiman lämnar kondoleanser till Iyads mamma Rana och hans syster Jumana.

coronanedstängningen. De var tvungna att gå med honom dit, så att han med egna ögon fick se att Elwyn verkligen var stängt, annars kunde han inte tro det. Rana påstår att hon hade en "dålig känsla" kvällen innan han dödades och att hon bad honom att inte gå nästa dag, men Iyad vägrade att lyssna. Han var så glad att äntligen få vara tillbaka på centret efter de sex veckornas nedstängning.

SIN SISTA MORGON gick Iyad som vanligt upp före sex, tvättade och klädde sig. Han var rädd för blod, så det var hans mamma som rakade honom. Sedan drack han te och åt en smörgås och gick iväg till Elwyn, en knappt tio minuters promenad från familjens hem. Det kan tyckas nära, och som en enkel väg – uppför den lilla backen vid affären, korsa Jerikovägen och fortsätta längs muren till Lejonporten, sedan knappt hundra meter längs Via Dolorosa till Faisal street – men för Iyad hade det tagit en månad innan han klarade av att gå dit ensam. Warda Abu Hadad, en lärare på Elwyn, gick tillsammans med honom tills han var redo att göra det själv. Innan hon släppte iväg honom på egen hand presenterade hon honom för gränspoliserna som alltid stod vid polisstationen innanför Lejonporten. Hon berättade för dem att Iyad hade psykiska problem och visade dem intyg på

att han var autistisk. Hon förklarade också för Iyad att han inte behövde vara rädd för poliserna.

– De är inte farliga, lovade Warda.

Rana reser sig ur soffan för att omfamna Aida Touma-Suleiman, palestinsk parlamentariker från Israel, som sitter i Knesset för det arabiska partiet Joint List och är en framstående aktivist för palestiniernas rättigheter. Hon är en av många som har kommit för att överrätta sina kondoleanser. I sorgetältet utanför finns flera journalister, även israeliska. Efter mer än femtio års okkupation har det gått rutin i dödandet av palestinier – det är sällan israeliska eller internationella medier rapporterar när någon dör – men mordet på Iyad var så hänsynslöst att det till och med chockade många israeler.

Iyads pappa Khairi Hallaq, 64, är omgiven av män som vill trycka hans händer och kyssa hans kinder, men hans uppmärksamhet är riktad mot en ung man som kommit in i tältet. Trots att det redan är runt 30 grader och alla andra svettas i tunna skjortor är han klädd i en tjock vinterjacka. Han är en av Iyads vänner från Elwyn.

– Titta bara på honom där, uppmanar han oss. Vad ser du när du ser någon som han? Det är precis som om jag skulle visa dig ett barn.

Khairi menar att polisen genast borde

ha förstått att allt inte stod rätt till med Iyad, att han omöjligt kunde utgöra ett hot mot någon.

Det var en lärare på Elwyn som ringde familjen den där morgonen och berättade att Iyad blivit skjuten och var skadad. Men Khairi greps genast av onda aningar. Han vet att den israeliska polisen sällan skadeskuter en palestinier. Det dröjde inte länge innan de kom och ville genomsöka lägenheten. Det tog inte lång tid för dem att förstå att de inte skulle hitta någonting misstänkt hos familjen Hallaq. Detta var inte en terrorists hem. Men innan de gick frågade en av poliserna när de tänkte ha begravningen, och det var så Rana och Khairi fick reda på att deras son var död.

Vad som egentligen hände den där morgonen vid Lejonporten kommer de kanske aldrig att få veta. Men Warda, Iyads älskade lärare, var också på väg till Elwyn genom Gamla stans gränder när hon plötsligt fick höra någon skrika "terrorist, terrorist!". Tre eller fyra skott avlossades, sedan fick hon se Iyad komma springande. Han rusade in i en återvändsgränd där det stod en sopcontainer och föll omkull. Han blödde redan, enligt Warda. Efter honom kom tre gränspolis. De skrek.

– Var är vapnet?

Warda försökte ingripa; hon ropade att han inte var beväpnad, att han har ett funktionshinder. Iyad hade fått syn på sin

lärare och vädjade också till soldaterna:

– Jag är med henne!

Men gränspoliserna lyssnade inte, och efter flera minuter då de tycktes osäkra på vad de skulle göra, sköt de den liggande, blödande Iyad med minst fyra kulor från ett M16 automatgevär. Samtliga träffade i bålen.

Enligt den israeliska polisen hade de fått tips om att en terrorist rörde sig i Gamla stan. Iyad hade inte lytt när de gett honom order att stanna, och i sin hand hade han haft något som de ansåg vara ett "misstänkt objekt". Det visade sig vara en telefon.

Hundratals kom till hans begravning i Jerusalem. Många bar skyltar med "Iyad's life mattered" och "Palestinian Lives Matter", som ett eko av Black Lives Matter-rörelsen i USA. Samtidigt som Iyad begravdes pågick protester i Minneapolis med anledning av att George Floyd kvävts till döds. Det är många palestinier som ser likheter med det som hände Iyad Hallaq.

– I USA bränner de ned polisstationer och butiker, säger hans kusin Tariq med knappt återhållen vrede. Vi vill inte göra det, men vi kan inte ens demonstrera. De skulle genast skjuta oss. Hur ska vi kunna uttrycka vår ilska?

– De dödade min son, jämrar sig Rana. De skyldiga poliserna borde få 25 år i fängelse! Var han en insekt? De krossade honom som en insekt!

Iyads öde är ännu ett exempel på att palestinier med psykiska sjukdomar eller funktionsnedsättningar utgör en särskilt sårbar grupp under ockupationen. Många har dödats i vägspärrar och i konfrontationer med polis och militär eftersom de inte lytt order eller för att de reagerat på ett sätt som verkat misstänkt. Men även de som har israeliskt medborgarskap riskerar att utsättas för oproportionerligt våld på ett sätt som inte skulle ha hänt om de inte varit palestinier. Två veckor före Iyads död dödades en psykiskt sjuk palestinsk-israelisk man utanför ett sjukhus i Tel Aviv sedan han dragit kniv under ett bråk. Polisen sköt Mustafa Yunis, 26, med tio skott när han låg på marken.

Till skillnad från Mustafa och alla andra autistiska och psykiskt sjuka palestinier som dödats av israelisk militär och polis har Iyads fall i alla fall uppmärksammats. Till och med premiärminister Benjamin Netanyahu kallade hans död en "tragedi" och på Rothschildboulevarden i Tel Aviv reste aktivister ett tillfälligt minnesmärke i form av en gravsten. Israeliska föräldrar med autistiska barn besökte familjens sorgetält, människor som aldrig tidigare besökt det palestinska Östra Jerusalem.

Catrin Ormestad

Foto: ActiveShills

Israels budskap till palestinierna under coronakrisen:

”Tack för att ni räddar våra liv – men vi tänker inte dela makten med er!”

Foto: ActiveStills

NÄR VI BESÖKER Beilinsonsjukhuset i Petah Tikvah utanför Tel Aviv i mitten av maj finns inte längre några covid-19-patienter på den avdelning som avsattes för behandling av coronasjuka. I korridorerna har de flesta munskydd och i kön till säkerhetskontrollen vid entrén håller besökarna avstånd till varandra, men den stora gallerian på andra sidan vägen har öppnat igen och bussarna går som vanligt från terminalen utanför. Israel håller långsamt på att återvända till vardagen igen, sedan viruset förklarats vara under kontroll. I hela landet intensivvårdas bara 45 covid-19-patienter.

Dr Jihad Bishara är chef för avdelningen för infektionssjukdomar på Beilinsonsjukhuset och en av de läkare och sjuksköterskor som befunnit sig i frontlinjen under kampen mot pandemin. Men själv vill han inte överdriva betydelsen av sin insats.

– Det här händer då och då, med några års mellanrum. Världen har upplevt Ebola, Sars, svininfluensan, Zikaviruset...

Inget av de tidigare utbrotten har fått sådana globala konsekvenser som coronaviruset och dr Bishara är en av de experter som anser att responsen varit överdriven, inte minst den panik som spridits på många håll. När det israeliska samhället stängdes ned gick han ut i medierna och kritiserade regeringen för att underblåsa människors rädsla och ge näring åt vanföreställningar om viruset. I en del länder har pandemin varit ett tillfälle för framför allt totalitära regimer att utöka sin makt och inskränka medborgarliga rättigheter. Detta var vad som hände i Israel, menar dr Bishara.

– För Netanyahu kom viruset vid rätt tidpunkt och han utnyttjade det till max för sin egen personliga vinning.

UNDER FÖREVÄNDNING ATT coronakrisen behövde en samlingsregering bildade han en allians med oppositionsledaren Benny Gantz, vars hela valkampanj varit byggd på löftet om att avsätta Netanyahu. Men det enda sättet att göra

det på skulle ha varit att bilda en center-vänsterregering med stöd av de arabiska partierna i Knesset, och det var något som alla de israeliska partierna – från Labor till extremhögern – ansåg var uteslutet.

Eftersom koalitionsförhandlingarna pågick medan coronaviruset svepte genom landet försattes dr Bishara och alla de palestinier – eller israeliska araber, som de palestinier som har israeliskt medborgarskap kallas i Israel – som arbetar i den israeliska hälsosektorn i en märklig situation. Samtidigt som de arbetade dygnet runt med att rädda liv – de allra flesta av dem judiska – fick de höra att deras politiska representanter inte var en legitim partner i en regering. Att regera tillsammans med araber skulle enligt Netanyahu försätta landet i fara.

Foto: Catrin Ormestad

– Det är han som är farlig, kontrar dr Bishara. Netanyahu är kapabel till vad som helst, så länge det gör att han kan stanna kvar vid makten. Han har inga gränser.

Men dr Bishara är van vid rasismen i det israeliska samhället och han har lärt sig att inte ta det personligt. Han försöker tänka på politikerna som på de patienter som vägrar att låta sig behandlas av arabiska läkare och sköterskor, vilket han själv råkat ut för.

– Det är dem det är synd om. De är patetiska. Det är inte jag som är problemet.

Och för det mesta hålls politiken utanför sjukhusets portar. Beilinson är ett så gott exempel på samexistens som kanske är möjligt i Israel.

– Jag vet att det jag gör är viktigt. Jag räddar liv och det faktum att 99 procent av dem är judiska är ingenting som jag tänker på. Jag frågar aldrig efter kön, religion eller nationalitet.

JIHAD BISHARA ÄR född och uppvuxen i Tira, en av de arabiska städerna i norra Israel, i ett hem som han inte tvekar att beskriva som ”politiskt”, eller kanske bara palestinskt. Han blev tidigt medveten om sitt folks kamp och historia, trots att han i skolan aldrig fick lära sig om sin egen kultur, religion eller litteratur. I israeliska skolor är det förbjudet att undervisa om Nakban, fördrivningen av runt 700 000 palestinier från den nybildade staten Israel 1948. Bishara läste i stället om judendom och studerade hebreiska, som han snart talade flytande. Han berättar med ett leende att hans far som var lärare i arabiska tog illa vid sig när han på sitt examensprov fick betyget 9 i hebreiska och 8 i sitt eget modersmål. Men Bishara visste att det var viktigt att han lärde sig hebreiska om han skulle kunna bli läkare, vilket var något som han drömt om ända sedan han var pojke. Israel kändes mer som ett fientligt territorium som måste erövrats än ett välkomnande hemland, och språket var hans vapen. Efter att ha studerat vid Tel Aviv-universitetet läste Bishara medicin i Sankt Petersburg, och i Sovjetunionen kände han sig genast mer hemma än han gjort i Israel.

– Det hände ofta att när jag åkte hem och Tel Aviv blev synligt vid horisonten så önskade jag att flygplanet bara skulle kunna göra en U-sväng. Jag kände mig alltså som en främling här.

Till och med nu, när han arbetat på

Beilinsonsjukhuset i mer än trettio år och gjort en imponerande karriär, händer det att han påminns om sitt utanförskap. Till exempel när han nyligen stoppades på Ben Gurion-flygplatsen. Den respekterade och inte längre helt unga epidemiologen bedömdes vara en säkerhetsrisk, bara för att han var palestinier. Bishara försökte förklara för kvinnan som frågade ut honom att de i själva verket arbetar för samma mål, att rädda liv, judiska.

– Men hon förstod ingenting. Hon var så ung, konstaterar han med en axelryckning.

För många israeler är det som om de palestinska medborgarna inte har riktigt lika stor rätt att vara där som sina judiska grannar. I juli 2018 antog till exempel Knesset en lag som säger att Israel är det judiska folkets nationalstat, vilket i praktiken innebär att dess judiska karaktär är viktigare än dess demokratiska. Lagen var mycket kontroversiell och fick hård kritik, framför allt på grund av det budskap som den sänder till den palestinska minoriteten om att de är andra klassens medborgare. De liknas också vid en ”trojansk häst” eller som ett demografiskt hot, eftersom de med sina höga födelsetal och stora familjer får andelen judar i Israel att sjunka. Det är därför som det i Trumps och Netanyahus så kallade ”fredsplan” föreslås att flera arabiska städer och byar i norra Israel ska ingå i en framtida palestinsk stat i utbyte mot att bosättningarna på Västbanken annekteras av Israel. Med några pennstreck på kartan skulle Israel med andra ord kunna ”skära bort” en stor del av sin palestinska befolkning och hundratusentals medborgare skulle – utan att ha lämnat sina hem och utan att ha tillfrågats om det är vad de vill – plötsligt tillhöra en annan, mycket fattigare och instabilare stat. Blotta tanken gör Jihad Bishara märkbart upprörd.

– En premiärminister som vill ge bort en del av sitt land och sin egen befolkning – det finns inga andra internationella exempel på det! Det är bara möjligt eftersom Netanyahu ser oss som ett hot.

Men även om Israel har rört sig allt längre åt höger och i både opinion och lagstiftning blivit alltmer nationalistisk och rasistisk, så har den palestinska minoriteten fortsatt att kämpa för sina rättigheter, och för jämlikhet.

– Vi är mer medvetna i dag och vi är bättre utbildade. Det är allt fler som tar examen, och det gäller inte minst kvinnorna.

Många söker sig till hälsosektorn, vil-

ket blev tydligt under coronakrisen. Enligt tidningen Haaretz är 17 procent av läkarna och 24 procent av sjuksköterskorna i Israel är palestinier. Bland apotekarna är deras andel ännu högre, nästan 50 procent. Det faktum att många av de som befann sig i frontlinjen i kampen mot viruset, som arbetade dygnet runt och satte sin egen och sina familjers hälsa på spel var palestinier var någonting som uppmärksammades i Israel – även om medierna också kritiserades för att rutinmässigt intervjua judiska läkare och experter, i stället för palestinier. Det finns nu de som hoppas att pandemin ska få israelerna att förstå att i slutändan är vi alla människor och beroende av varandra.

Dr Bishara tänker efter ett ögonblick när han får frågan om krisen trots allt kan föra något gott med sig.

– Jag hoppas det. Men det är nog mer troligt att allting kommer att vara glömt efter ett par månader. Jag brukar säga att jag har två kroniska åkommor, lägger han till med ett ursäktande leende. Jag är skeptiker, och optimist.

– Folk har i alla fall lärt sig att tvätta händerna, och stå i kö, säger han med ett skratt. Israelerna knuffar sig inte längre fram till kassorna.

Ytterligare något positivt var att den palestinska minoriteten i Israel klarade krisen mycket bättre än befarat. Innan pandemin svepte över landet var det många som befarade att de skulle drabbas särskilt hårt, inte minst på grund av trångboddheten. Men de lyckades hålla viruset väl under kontroll och det har varit få dödsfall. Dr Bisharas förklaring är att de följde instruktionerna om att hålla sig hemma och att det är en mycket ung befolkning med en medelålder som inte är högre än 19–20 år. Halvt på skämt föreslår han att diskrimineringen just i den här krisen kanske var till deras fördel.

– De stängde museer, parker, teatrar och kulturinrättningar... Det var inga problem för oss, för vi har aldrig haft några, säger Bishara med ett ironiskt leende. Vi har alltid varit isolerade i våra hem.

Inte heller i Gaza har corona än så länge blivit en sådan katastrof som många fruktade.

– Det är ett bevis på hur effektiv belägringen är: inte ens viruset lyckades ta sig in i Gaza.

Catrin Ormestad

Bosättarna krossade drömmen om träd och fågelsång

Foto: ActiveStills

Palestinska olivträd på Västbanken som huggits ned av de israeliska myndigheterna för att bygga en väg åt bosättare.

EFTER FYRTIO DAGARS nedstängning på grund av corona kändes flyktinglägret Jalazun – även under normala omständigheter fattigt och överbefolkat – som ett fängelse, och bröderna Issa och Musa Qatash längtade bara efter en enda sak: att få vara ute i naturen, bland träd och fåglar.

För ungefär tio år sedan hade Musa köpt en liten bit mark, ungefär en mil utanför Ramallah. Hans dröm var att bygga ett litet hus där, men tomten ligger i Area C, vilket innebär att den ligger i ett område som är under israelisk kontroll och där palestinier inte får bygglov. Men Musa såg marken som en investering – inte bara ekonomiskt, utan i freden och hoppet.

Kanske skulle palestinerna en dag få

en egen stat och då skulle de själva få bestämma var de ville bygga sina hus, och om det inte skulle ske under hans livstid så kanske under hans barns. Och under tiden hade de olivträden, ett tjugotal, som varje år ger runt 60 liter olja som de själv använder och fördelar bland släktingar och vänner. Men allra viktigast för Musa var nog ändå känslan av att han, som den förste i sin familj sedan hans farfar, äger en bit mark.

– Vi är flyktingar, förklarar Musa.

Hans familj tvingades bort från sitt lilla jordbruk i byn Inaba när staten Israel bildades 1948 och har sedan dess levt i flyktingläger.

– Men nu har vi vår egen mark igen. Det är en fantastisk känsla. Jag känner mig fri där.

HAN OCH ISSA brukade åka till olivodlingen varje fredag, bara för att kunna sitta en stund i gräset, plocka blommor och ätliga örter och lyssna på fåglarna, långt från det klaustrofobiska flyktinglägret. Det första de gjorde när den palestinska myndigheten började lätta på coronarestriktionerna var därför att ta med sina familjer dit på en picknick. De klämde in sig i samma bil – Musas fru och barn och en av Issas söner samt deras gamla mamma – samt en gryta *Makloubé*, en palestinsk rätt med ris, kyckling och stekta grönsaker.

Medan kvinnorna dukade upp maten gick Issa och Musa i väg åt varsitt håll för att leta efter *zaatar* och busksalvia, örter som används mycket i palestinsk matlagning.

Musa hade bara hunnit några hundra meter uppför sluttningen när han insåg att han inte längre var ensam, två män kom fram från ett gömställe bakom ett träd. Båda var i tjugooårsåldern, en med skägg och de sidolockar som många religiösa judar bär. Musa kunde inte se att de hade några vapen men en av dem bar på en påk. Han visste genast vilka de var: bosättare.

BERGET LIGGER MITT emellan de israeliska bosättningarna Halamish och Ateret, men de hade tidigare aldrig haft några problem med bosättarna.

Det förändrades för drygt ett år sedan när en liten grupp unga bosättare satte upp ett tält lite längre upp på bergssidan. I Israel kallas de för "hilltop youth", starkt religiösa och mycket ideologiska bosättare som använder tillfälliga lägerplatser som baser för attacker på palestinska bönder. Syftet är att skrämja bort palestinierna och en olivodling, en kulle i taget ta över Västbanken. Tälten ersätts så småningom av baracker och sedan av permanenta hus. Sedan förser staten dem med asfalterade vägar, vatten och avlopp

och militärt skydd, och så har Västbanken fått ännu en olaglig bosättning.

De två unga männen som legat i bakåll för Musa ville nu veta vad han gjorde där. Musa försökte backa undan.

– Ingenting. Plockar lite örter.

Men bosättarna tänkte inte låta honom slippa undan, de kastade sig över honom och började misshandla honom med påken. Musa vågade inte göra motstånd av rädsla för att de kanske skulle ha ett dolt vapen. Han hade hört så många historier om bosättarnas attacker, visste hur många palestinier de dödat. Dessutom var de två och han ensam.

– Jag var så säker på att jag skulle dö, minns Musa. Jag tänkte på min fru och mina barn och hur de skulle klara sig utan mig.

Till slut tröttnade bosättarna och en av dem gick iväg för att hämta ett rep, så att de kunde binda honom. När mannen som stannat kvar fick ett telefonsamtal såg Musa sin chans att fly. Han lyckades på något sätt ta sig upp och sprang. Ingen kom efter honom. Han föll omkull flera gånger och förlorade medvetandet en gång, men till slut lyckades han ta sig

nedför sluttningen, tillbaka till sin familj. Barnen började gråta så snart de fick syn på honom – det var uppenbart att han råkat ut för något. De gav honom vatten och ville att de skulle åka till sjukhuset men Musa kunde bara tänka på en sak: vad hade hänt med Issa? De försökte ringa, men ingen svarade. Var han död?

DET DRÖJDE FLERA timmar innan Issa hörde av sig och bad att någon skulle komma och hämta honom. Han hade också mött bosättare och råkat ännu värre ut än Musa. Han hade blivit överfallen av inte mindre än fyra män, en av dem beväpnad med ett M16 automatgevär, som bakbundit honom och sedan sparkat och slagit honom, så illa att han brutit ena benet. Trots sina skador hade de tvingat honom att gå över fälten till en israelisk militärpostering. Men i stället för att hjälpa Issa – det är ockupationsmaktens skyldighet att skydda civilbefolkningen på områden de tagit i besittning – tittade soldaterna på medan misshandeln fortsatte, och när de till slut satte stopp för den lämnade de bara platsen, tillsammans med bosättarna. De såg

Foto: ActiveStills

Barn från en av de israeliska bosättningarna på Västbanken demonstrerar mot en palestinsk stat.

Musa Qatash.

inte till att Issa fick läkarvård, eller hjälpte honom hem. Det var i stället palestinier från en by i närheten som förde Issa och Musa till sjukhuset. Musa kunde gå hem samma dag men Issa blev tvungen att tillbringa några dagar i isolering, eftersom man var rädd att bosättarna kunde ha smittat honom med coronaviruset. De hade spottat på honom.

TVÅ MÅNADER HAR gått när vi träffar Musa och Issa på det snickeri i ett industriområde utanför Ramallah där de båda jobbar. Sårerna efter misshandeln har läkt och svullnaderna gått ned, men de lider fortfarande av sviterna efter det brutala överfallet. De förlorade tre, fyra tänder var som de inte har kunnat ersätta. Musa kommer att behöva göra om en knäoperation och Issa behöver en magnetröntgen för sitt brutna ben men de israeliska myndigheterna vill inte ge honom tillstånd att resa till sjukhuset i Östra Jerusalem. Under ockupationen är det rutin att palestinier som utsatts för våld från armén eller från bosättare inte tillåts lämna de palestinska områdena, eftersom risken anses vara stor att de ska vilja hämnas, till exempel genom en terrorattack mot civila israeler.

– Vi skulle aldrig göra någon illa, säger Musa. Vi skulle aldrig attackera någon. Det var de som hoppade på oss och de slog oss så illa att vi trodde att vi skulle dö, men vi gjorde inte ens motstånd.

Dödsskräcken som de kände på berget den där dagen har förändrat dem. De är båda fortfarande djupt tagna av det som de varit med om. Bröderna ser trötta och nedslagna ut när de dammiga av sågspån kommer in på arbetsledarens lilla kontor på snickeriet. Musa berättar att han haft svårt att sova sedan attacken. Han väcks av mardrömmar och hans familj hör honom skrika och be för sitt liv i sömnen. Hans barn har också traumatiserats av händelsen. De har blivit ännu mer rädda för soldater och bosättare. Saleh, 9, började gråta när han fick höra att soldater gått in i Jalazun och han har börjat kissa på sig. Hamzi, 8, har samma problem. Båda var med på berget den där dagen.

DE HAR INTE vågat anmäla överfallet till den israeliska polisen, av rädsla för att bosättarna ska hämnas. Issa säger att han kanske skulle ha gjort det, om soldaterna uppmuntrat honom.

– Men de samarbetade med bosättarna.

De tittade bara på, som om det var jag som gjort något fel.

Han slår uppgivet ut med händerna.

– Även om jag skulle anmäla, vad skulle de göra åt det? Jag känner till så många fall, ännu värre än vårt, och en anmälan har aldrig lett till någonting.

Den israeliska polisen utreder sällan anklagelser om våld av bosättare. Enligt den israeliska människorättsorganisationen Yesh Din som undersökt alla fall av misstänkt bosättnarvåld mellan 2005 och 2019, så lade den israeliska polisen ned 91 procent av utredningarna utan att något åtal väcktes.

Ingen av dem har varit tillbaka till berget sedan överfallet. Ingen av dem tror att de någonsin kommer att våga gå dit igen.

– Jag känner mig inte säker, säger Musa.

Musa och Issa, bröder och tredje generationens flyktingar. Det var inte mycket de önskade, bara att då och då kunna lämna den klaustrofobiska verkligheten i flyktinglägret för att tillsammans med sina barn få vara ute i naturen, på en bit mark som var deras egen. Men det var ännu en dröm som bosättarna krossade.

Catrin Ormestad

Issa Qatash

"Jag försökte skydda huvudet och ansiktet. Någon slog mig hårt på munnen och jag kunde känna mina framtänder brytas av. Blod rann in i min mun och nedför ansiktet och jag skrek 'för Guds skull, vad har jag gjort er? Har ni ingen medkänsla? Ni dödar mig!' Men de brydde sig inte om vad jag sa. Till slut orkade jag inte längre hålla mig uppe och föll ihop på marken. Då band de mina händer bakom ryggen. Bosättaren med vapnet riktade det mot mitt huvud och osäkrade det, som om han tänkte skjuta mig. Jag började mumla en bön från Koranen för jag trodde verkligen att de

skulle döda mig. Men de fortsatte att slå mig och svor och hotade mig, sedan drog de upp mig på benen och tvingade mig att stå. Jag hade svårt att gå och det kändes som om mitt vänstra ben var brutet, men de släpade och knuffade mig över fälten. Jag hade så mycket blod i munnen och hade svårt att öppna ögonen som svullnade för vartenda steg jag tog. Min hals var så torr och det kändes som om jag skulle dö av törst. Jag var helt borta. De fortsatte att slå och sparka på mig hela vägen. De spottade på mig också."

"Att bosättarvåldet ökar under en global pandemi visar hur brutal Israels policy är"

Coronaviruset har varit ett gyllene tillfälle för bosättarna, skriver den israeliska människorättsorganisationen B'Tselem i en rapport. De konstaterar att bosättarattackerna ökat kraftigt medan Israel och de palestinska områdena var nedstängda. Medan världens uppmärksamhet varit riktad mot pandemin har bosättarna attackerat de bönder och herdar som varit tvungna att ta hand om sina djur och odlingar, och med uppbackning av militären passat på att ta över mer land på Västbanken. Under de första tre veckorna i april dokumenterade B'Tselem 23 attacker mot palestinier av bosättare och i mars ytterligare 23 incidenter. Detta kan jämföras med att det i januari och februari "bara" inträffade elva respektive tolv attacker. Överfallen skedde med hjälp av vapen, klubbor, yxor, elchockspistoler, stenar och hundar och resulterade i vissa fall i allvarliga skador. Bosättare attackerade också hus och satte bilar i brand, förstörde hundratals olivträd och andra grödor och stal boskap. (De trakasserar också herdar i Jordandalen och södra Hebron men detta är rutinartade fall av hot och vandalisering som inträffar nästan dagligen, och som därför inte finns med i B'Tselems coronastatistik.) Syftet med attackerna är nästan alltid att tvinga bort jordbrukare och herdar från sina odlingar och betesmarker eller förstöra deras skördar. "De här aktionerna är en del av en gemensam strategi av bosättare och de israeliska myndigheterna", skriver B'Tselem i rapporten. "De har i flera årtionden försökt hindra palestinerna från att bruka sin mark. Systematiskt – en åker, odling och olivlund i taget – tar man ifrån de palestinska lantbrukarna deras försörjningsmöjligheter och flyttar över marken i israeliska händer. Bosättarna är statens "informella, privatiserade" hantlangare och hjälper Israel att ta över mer och mer av Västbanken, konstaterar B'Tselem.

Bevis för att staten verkligen står bakom bosättarna och uppmuntrar våldet finner man i arméns agerande. Soldater var till exempel närvarande vid fem av åtta attacker mot palestinska hem i mars. De lät inte bara bosättarna göra

Foto: privat

"Hilltop youth": extrema mycket ideologiska bosättare som ofta tar till våld mot palestinier.

vad de ville utan hindrade också palestinerna att skydda sig själva, sin egendom och sina familjer. I några fall arresterade soldater offren för bosättarattackerna, och det hände flera gånger att de sköt tågasgranater på hus som bosättarna angripit. Vid tre tillfällen anlände de i sällskap med bosättarna och deltog själva i attacken. Bosättarvåldet i april följde ett liknande mönster.

"Israel har i årtal tillåtit bosättare att angripa palestinier och förstöra deras egendom utan någon påföljd, som en del av en statlig policy. Detta innebär till exempel att militären skyddar gärningsmännen och ibland aktivt deltar i överfallen [på civila palestinier]. Polisen väljer att inte undersöka brotten och åtala de skyldiga. Detta är en del av Israels strategi att fördriva palestinerna från stora delar av Västbanken vilket gör det lättare för staten att ta över deras land och tillgångar. Det faktum att våldet har ökat under en global pandemi visar hur brutal Israels policy är", sammanfattar B'Tselem rapporten.

Bröllopssångarens sista framträdande

SOLDATERNA KOM I gryningen, en enhet bestående av ett tjugotal män från ett av Israels elitförband, Duvdevan. Skåpbilen som smugglat in dem körde genast iväg, och medan en prickskytt höll koll på taken fortsatte soldaterna in i de smala gränderna för att leta efter den man som de kommit för att arresteras. Det hela skulle vara över på mindre än en halvtimme. Efter sig skulle soldaterna lämna en sörjande familj och tre skadade unga män.

I det palestinska flyktinglägret Al Fawar utanför Hebron på Västbanken spred sig nyheten som en löpeld: razzia! Eftersom det var Ramadan hade många stannat uppe hela natten, efter Iftarmåltiden som bryter fastan. De hade ändå inga jobb att gå till – coronakrisen hade satt hela lägret under karantän. En av

dem som tvingats stänga sin butik var Berlant Qaysiyah, 45. Bara några månader innan viruset svepte över Mellan-östern hade hon öppnat en modeaffär som hon kallar Wurud (arabiska för rosor). Hennes tajmning kunde knappast ha varit värre. Hon hade arbetat så hårt för att förverkliga sin dröm och dessutom tagit lån – pengar som hon nu inte hade en aning om hur hon skulle kunna betala tillbaka.

Det finns knappast någon palestinier som inte drabbats hårt av pandemin men Berlants situation var värre än de flestas. Hon är fränskild med nio barn att ta hand om, och i synnerhet hennes 17-årige son Zeid hade så stora drömmar. Han hade slutat skolan två år tidigare för att på heltid kunna satsa på musiken. Som liten pojke hade han förälskat sig i dahiya,

den traditionella beduinmusiken. Hans dröm var att studera musik på en skola i Betlehem, och medan hans mor sparade pengar till kursavgiften samlade han erfarenhet genom att sjunga på bröllop och fester i lägret. Kvällen innan hade han sjungit för sin familj efter middagen som bröt fastan. Men den morgonen ägnade han sig åt den andra av sina två stora passioner: efter sången var mobilspelet PUBG hans stora passion, som han spelade på sin telefon. Det var det han höll på med när de israeliska kommandosoldaterna spred sig genom lägret.

Den israeliska armén undviker vanligen Al Fawar eftersom det i likhet med många flyktingläger är militanta, lättantändliga platser. De visste att om de skulle köra in med sina vanliga militärfordon skulle de mötas av stenar och

Vy över Al Fawar från taket där Zeid dödades. Prickskytten var posterad vid den gröna markisen, väl utom räckhåll för en sten eller molotovcocktail.

molotovcocktails – det var trots allt inte länge sedan en jeep fått motorstopp i lägret. Den hade genast omringats av unga män och under upploppen som följde när armén försökte få ut sina soldater ur lägret dödades en palestiniere. Det var därför de kommit undercover, i en vanlig civil skåpbil med palestinska plåtar. Deras uppdrag den här tidiga majmorgonen var att arrestera 18-åriga Ayman Halikawi. Med tanke på det stora pådraget – tjugo män ur en specialstyrka, de bästa den israeliska armén kan uppstå – kan man tro att den misstänkte var en terrorist, kanske en självmordsbombare som måste stoppas innan han kunde ställa till med ett blodbad. Men Aymans "brott" var en Facebookuppdatering, en stöddig utmaning till "kapten Nidal" – kodnamnet för den israeliska säkerhetstjänsten Shabaks befälhavare över den delen av Västbanken – att komma till Al Fawar, så skulle Ayman skjuta honom. I Al Fawar var det ingen som tog Ayman på allvar – alla visste att han inte var riktigt som andra – de flesta skulle nog kalla honom utvecklingsstörd, och många skrattade åt honom bakom hans rygg.

Men en ockupationsmakt har ingen humor och den har svårt att skilja ett barn med en sten från en terrorist, eller en tanklös Facebookuppdatering från ett dödshot.

Israels armé är ansedd som en av världens starkaste, inte minst för att den får del av den senaste amerikanska teknologin. Men det finns också de som menar att dess rykte är överdrivet och att ockupationen har försvagat armén och gjort den illa förberedd på en konfrontation med en riktig fiende, en som har flygvapen, pansarfordon och soldater med stridserfarenhet. Under mer än femtio år har den israeliska arméns huvudsakliga syssla varit att bevaka vägsgränser, bryta sig in i sovande familjers hus och jaga barn som kastar sten eller lägger ut kommentarer på sociala medier. Det är det som är ockupationens vardag.

Israelernas underrättelsetjänst hade också missat en liten men viktig detalj när de planerade operationen i Al Fawar: Ayman var inte hemma, så soldaterna kunde inte göra något annat än att lämna lägret med ogjort ärende. Deras plan var att ta sig ut till fots och bege sig till en

militärbas på en kulle i närheten. Men Al Fawars invånare tänkte inte göra det så lätt för soldaterna. Inom några minuter hade hundratals pojkar och unga män samlats i gränderna för att kasta sten. De möttes med chockgranater och gummi-kulor medan soldaterna långsamt tog sig fram längs Al Fawars enda gata.

I Berlants enkla källarvåning hade oväsendet nått Zeid som stoppade undan telefonen och tillsammans med sin yngre bror Jihad skyndade uppför de fem traporna till husets tak. Eftersom Zeids föräldrar var skilda bodde han ofta hos sin pappa i Dhahiriya dit den israeliska armén sällan kommer. Han hade därför aldrig sett soldater under en raid och var nyfiken. Hans morbror Aziz, som såg de båda pojkarna springa upp på taket skyndade efter. Han ville säga åt dem att det inte var säkert däruppe och att de måste gå ned igen.

– Gå bort från kanten – ni borde inte vara här, ropade han till Zeid som stod och tittade ned på gatan. Men innan Aziz ens hade hunnit avsluta meningen hade hans systerson säckat ihop, död. En israelisk prickskytt hade sett Zeid kika

fram och skjutit honom i huvudet. Kulan hade gått in under näsan och han avled omedelbart. Ingångshålet är litet, nästan diskret – på bilderna från sjukhuset som hans mamma Berlant visar oss ser han märkligt fridfull ut, men hans skjorta är indränkt med blod och andra bilder från taket visar något som ser ut som en slaktplats. Det har förvandlats till en pöl av tjockt, mörkrött blod.

Den dagen vi besöker familjen, flera

veckor efter den där morgonen, är taket en fridfull plats. Några vita duvor kuttar i en voljär, och i en bur skuttar några kaniner omkring. En baby jollrar i Zeids kusin Asils armar. Berlant och Jihad och fler andra familjemedlemmar har följt med oss upp för att visa oss platsen där det skedde. Härifrån har man utsikt över hela Al Fawar och Berlant visar oss var prickskytten stod, vid ett gathörn flera hundra meter bort. Det är långt borta,

alldeles för långt för en sten eller molotovcocktail. Men inte för en kula.

– Jag kan fortfarande inte förstå att han är död, säger Berlant och ser ut över hustaken. Jag saknar honom så mycket och tror hela tiden att han ska komma in genom dörren och krama mig, precis som vanligt.

Efter Zeids död var det många som skickade henne videor från brölloppen där han uppträdde, och hon visar oss några på sin telefon. Zeid sjunger om kärlek, och om den lyckliga framtid som han aldrig skulle få uppleva.

– Han lämnade i alla fall något vackert efter sig, säger Berlant i ett försök att trösta sig själv. Och jag förlorade honom medan han var mitt uppe i ett liv som han älskade.

Och hur gick det med Ayman, den unge mannen vars retfulla Facebookuppdatering fick den israeliska armén att skicka ett elitförband till Al Fawar? Hans farfar tog med honom till vägspärren nästa dag och lämnade över honom till israelerna. I stället för att skicka sina kommandotrupper till flyktinglägret hade armén bara behövt ringa Aymans familj. Då hade Al Fawar inte behövt förlora sin yngste, mest omtyckte brölloppssångare och Berlant sin son.

Catrin Ormestad

Zeids kusin Hadil al-Fayumis, 14

”Sammanstötningarna [mellan soldater och stenkastare] pågick långt borta. Vi hörde skottlossning och chockgranater som exploderade. Vi stod i det östra hörnet av taket, som har utsikt över Beit Jibrin-kvarteret. Vi trodde inte att det var farligt att stå där. Det fanns folk på andra tak och det var många nere på gatan. Efter ett tag kom soldaterna närmare, till lägrets huvudgata. Min morbror Aziz kom också upp på taket. Barnen på gatan nedanför följde efter soldaterna och kastade sten på dem från gränderna. Då stannade soldaterna och sköt litegrann och sedan fortsatte de framåt. De var fortfarande långt ifrån oss. Jag såg en soldat med ett stort gevär som stod på knä vid gathörnet. Han riktade det mot oss. Jag varnade min syster Asil och min kusin Namareq och vi gick över till andra sidan taket och satte oss ned. Då såg jag min kusin Zeid komma upp på taket med sin bror Jihad. Zeid gick rakt fram till det östra hörnet av taket. Min morbror sa åt honom att gå ned från taket och att inte gå nära kanten, men Zeid struntade i honom. Plötsligt såg jag Zeid ta ett steg bakåt och ramla

baklänges. Jag förstod inte vad som hade hänt. Namareq och Jihad sprang fram till honom. Jag hörde Namareq säga att han bara försökte skoja med oss. Jag såg blod i hans ansikte och i nästa stund började det forsa ut blod över taket. Då förstod jag att han var skadad och började skrika som en galning. Jag var så rädd och vågade inte gå nära honom. Jag grät och skrek, och det gjorde Namareq och Asil också. Soldaten siktade på vårt hus och sköt. Zeid hade bara otur. Han trodde inte att soldaten skulle döda honom. Soldaten var långt borta och Zeid hade inte gjort någonting annat än att titta ned på gatan.”

Källa: B'Tselem

Ockupationen under coronan:

Arresteringar och raider fortsätter som vanligt

Hela världen har stannat upp, men den israeliska militären fortsätter sin våldsamma rutin av gripanden och razzior, skriver människorättsorganisationen B'Tselem i en rapport. Från den 1 mars till 3 april 2020 gjorde Israel raider mot 100 hem på Västbanken och arresterade 217 palestinier, varav 16 minderåriga. Nästan hälften greps under de veckor då både Israel och de palestinska områdena var belagda med mycket strikta rörelserestriktioner. B'Tselem undersökte tolv av de nattliga raiderna och i varje fall bröt sig soldaterna in i husen och väckte de sovande familjerna. I något fall stängde de in familjemedlemmarna i ett rum medan de vände upp och ned på det övriga huset. Dessa razzior pågick ofta i flera timmar. Tungt beväpnad militär som invaderar ett hem mitt i natten är alltid en traumatisk och chockartad upplevelse för de drabbade. Men nu under pandemin finns det också en rädsla för att få coronaviruset från främlingar som med våld tränger sig in i ens hem. Den rädslan försvinner inte när soldaterna ger sig iväg. Varje familj som utsattes för en raid fortsatte att oroa sig, inte bara för dem som arresterades och fördes bort, utan för dem som lämnades kvar. Det har också skett en ökning av husrivningarna. I juni förstörde Israel 20 palestinska hem på Västbanken (inte inberäknat Östra Jerusalem) – lika många som revs under årets första fem månader. Samma sak hände i Östra Jerusalem, där 51 personer, varav 31 minderåriga, gjordes hemlösa under en pågående pandemi.

Catrin Ormestad

Rula a-Sheikh

”Min lillebror och jag sov i våra rum, min mamma var i sitt rum och Imad i TV-rummet. Jag vaknade med ett ryck när jag hörde oväsen i huset. Jag såg att soldater hade sprängt ytterdörren och tvingat sig in. Jag var så rädd under hela raiden, i synnerhet som min pappa inte var hemma den natten. Soldaterna såg skrämmande ut i skyddskläder och masker. De såg ut som astronauter eller utomjordingar. De kom in utan tillstånd eller husrannsaktionsorder och visade ingen hänsyn för vårt privatliv i vårt eget hem. Vi var alla i pyjamas i våra sängar. Soldaterna verkade stressade. Det var tydligt att de inte ville röra vid någonting, eller vid oss. De gick från rum till rum för att kolla vem som var där. Jag försökte lämna mitt rum men en av dem knuffade in mig igen. De tog med sig Imad från TV-rummet. Det var som en kidnappning. De gick efter ungefär en kvart. De letade inte ens igenom huset. De konfiskerade min mobiltelefon när jag försökte filma dem och de lämnade inte tillbaka den. De tog min lillebrors telefon också. Vi är väldigt oroliga för

Imad, särskilt nu med coronan. Vi har ingen aning om hur det ser ut inne i fängelserna. Det är jobbigt att tänka på vad som skulle kunna hända där, under de svåra förhållanden som Israel håller palestinska fångar i. Efter vad vi har hört så får de ingen läkarvård och de kan knappt tvätta händerna. Vad skulle hända om – Gud förbjude – viruset började sprida sig i fängelset? Det skulle vara en katastrof.”

Soldaterna berättade inte för familjen vart de förde Imad. Men nästa dag kontaktades de av Palestinian Prisoners Club, den organisation som företräder de palestinska fångarna i israeliska fängelser, och fick veta att han hade förts till häktet Kishon (Jalameh) och skulle bli kvar där i en vecka. Senare fick de höra att Imad anklagades för att ha kastat sten och att han hade flyttats från Kishon till ett fängelse i södra Israel där han hölls isolerad eftersom en person som han delat cell med hade covid-19.

Källa: B'Tselem

Na'im Murar

Den natten var det så tyst i byn [Budrus]. Jag sitter i vår bykommitté och vi övervakade all trafik som kom in och ut, på grund av coronaviruset som spridit sig över världen. Det hade aldrig gått upp för oss att soldaterna skulle kunna göra en raid, inte nu när alla hade fullt upp med att kämpa mot viruset. Vid tretiden på morgonen ringde min bror Mahmouds fru från Ramallah och berättade att soldater varit där och arresterat honom, så jag bad bykommittén om tillåtelse att lämna mitt hus för att åka till dem och hjälpa henne och deras små barn. Min andra bror Muhammed kom också, men just när vi skulle ge oss iväg trängde mer än 30 soldater in i vårt hus. Jag är van vid deras raider och deras brutalitet. De skrämmer mig inte. De har arresterat mig flera gånger. Men den här gången var jag rädd på grund av coronaviruset. Jag var orolig för att soldaterna och hundarna kanske kunde vara sjuka och att de skulle smitta oss. Jag försökte stoppa dem men då attackerade de mig. De knuffade mig och hotade mig med vapnen och tvingade mig att sitta i vårt vardagsrum. De gjorde samma sak med Muhammed som kommit enbart för att åka med mig till vår svägerska i Ramallah. Soldaterna hämtade alla som bor i byggnaden, 13 personer, och samlade dem i vardagsrummet – kvinnor, barn och tonåringar. Under tiden gick hundarna omkring lösa. De tvingade oss att sitta tätt ihop, trots att vi hittills varit väldigt försiktiga och noga med att följa hälso-

ministeriets instruktioner om att hålla distans till varandra. Jag försökte argumentera med dem, men de brydde sig inte. Varje gång vi försökte säga något hotade de oss med sina gevär och förbjöd oss att prata. Under raiden såg jag soldater i vartenda hörn av huset. Vi hörde hur de rotade runt i lägenheterna på övervåningen och krossade saker. Jag sa till dem: 'Har ni ingen mänsklighet, ingen medkänsla? Hur kan ni behandla kvinnor och barn, en hel familj på det här sättet? Bryr ni er inte om att ni kan ge oss viruset?' Men de struntade i oss. Då och då frågade en av dem hur vi fick tag på vapnen. Jag svarade: 'Ni rotar runt i huset. Hittar ni vapen, så arresterar mig. Jag vet att jag inte har några, och jag kommer att berätta för varenda människorättsorganisation jag känner till om era förbrytelser.' De var kvar i tre timmar innan de äntligen gav sig av, vid sextiden på morgonen. Det var först då jag fick reda på att de även gjort raider mot mina tre bröder i byn. De letade också igenom mina tre vuxna söners – Malek, Msallam och Muhammed – hem. De slet ut stoppningen i sofforna, bröt upp marmorskivor och kakel och krossade krukor och tavelramar. Bortsett från all förstörelsen som de orsakade så skrämde de kvinnorna och barnen och gjorde alla ännu mer oroliga för coronaviruset. När de försvunnit ringde vi Palestinian Civilian Emergency and Protection Committee så att de kunde komma och desinficera huset och möblerna.

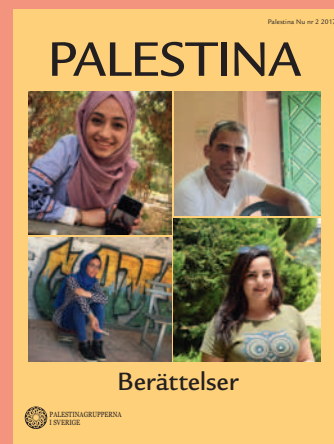
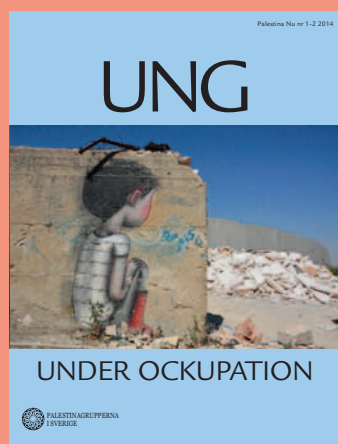
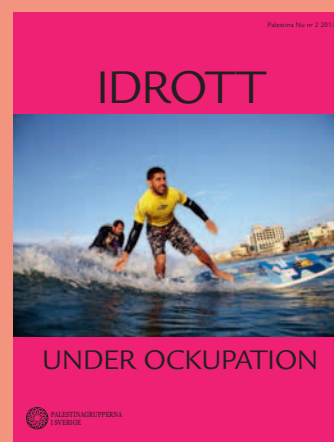
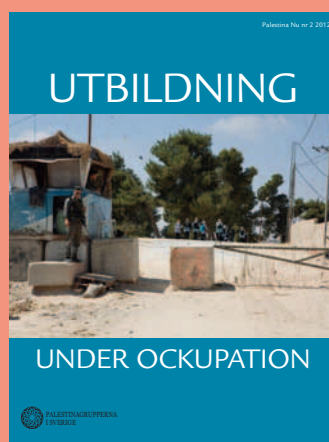
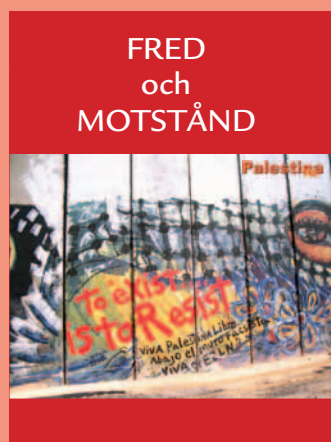
Foto: Privat

Källa: B'Tselem

Posttidning B
Palestinagrupperna i Sverige
Tegelviksslingan 20
116 45 Stockholm
Telefon: 08-641 72 88

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan).

Tidigare temaskrifter utgivna av Palestinagrupperna i Sverige
Finns de i lager, kan du beställa från info@palestinagrupperna.se

- 2010 Fred och motstånd – slut
- 2011 Kolonialism och apartheid – Israels ockupation av Palestina – slut
- 2012 Utbildning under ockupation – slut
- 2013 Idrott under ockupation
- 2014 Ung under ockupation
- 2015 Här skall vi stanna – Kampen om land, vatten och frihet i Palestina
- 2016 Fördrivning och ockupation – Om de palestinska flyktingarna
- 2017 Palestina – Berättelser
- 2018 Palestina – Motstånd
- 2019 Palestina – Drömmar om framtiden